

DF Revy

04: Elektroniske ressourcer på uddannelsesbibliotekerne **08:** Licenser med turbo, diesel og nyt brændstof **10:** Forskning og bibliotek – hva skjer i Danmark? **12:** Fra service til kompetence **14:** Har bibliotekssektoren behov for en uddannelse mere? Ja, hvorfor ikke? En replik til Eli Greve. **15:** Åbent 24 timer i bordeaux og grå toner **17:** Vinkler på digitalisering – oplevet af en begynder **19:** Reach Out! – og brug brugerne **20:** Katalogberigelse – alene eller i fællesskab?

DANMARKS FORSKNINGSBIBLIOTEKSFORENING – DF Revy 32. årgang nr. 3, april 2009

Redaktion

Naja Porsild (ansvarshavende)
ASB Bibliotek
Handelshøjskolen, Aarhus Universitet
Tlf. 89 48 65 23
nap@asb.dk

Redaktionsudvalg

Bente Lope
Aalborg Universitetsbibliotek
bl@aub.aau.dk

Mai Aggerbeck
Via University College. Holstebro
MAI@viauc.dk

Gitte Behrens
Statsbiblioteket
gb@statsbiblioteket.dk

Simone Schipp von Branitz Nielsen
Psykologisk Bibliotek. KU
simone.nielsen@psy.ku.dk

DF sekretariatet

Hanne Dahl
Statsbiblioteket, Tangen 2
8200 Århus N
Tlf. 89 46 22 07
df@statsbiblioteket.dk

Abonnement 2008

Årsabonnement for ikke medlemmer 400 DKK,
plus porto.

Møddeløser om adresseændring og andet, der
vedrører ekspedition af DF Revy, bedes rettet til
DF sekretariatet

DF Revy	Deadline	Udkommer
Nr. 4	23. apr.	uge 23
Nr. 5	03. juni	uge 32
Nr. 6	06. aug.	uge 37

Manuskripter sendes til redaktionens e-mail.

Annoncepriser 2008

1/1 side: 3800 DKK
1/2 side: 2100 DKK
2-sidet indstik, 4 farver: 3800 DKK

Priserne er excl. moms.
Gentagelsesrabat 15%. Ved indrykning i en hel
årgang gives 25% rabat.

Grafisk design og fotos

Hreinn Gudlaugsson
ASB Bibliotek
Handelshøjskolen, Aarhus Universitet
hrg@asb.dk

Tryk

Elbo Grafisk A/S
Oplag: 1100
ISSN 0106-0503
ISSN (online) 1901-1903

DF Revy kan downloades fra bladets hjemmeside
www.dfrevy.dk

04: Elektroniske ressourcer på uddannelsesbibliotekerne
Af Karin Lodberg

08: Licenser med turbo, diesel og nyt brændstof
Af Anna Mette Morthorst

10: Forskning og bibliotek – hva skjer i Danmark?
Af Kirsten Røijen

12: Fra service til kompetence
Af Bent Schou

14: Har bibliotekssektoren behov for en uddannelse mere?
Ja, hvorfor ikke? En replik til Eli Greve.

15: Åbent 24 timer i bordeaux og grå toner
Af Christian B. Lauersen

17: Vinkler på digitalisering – oplevet af en begynder
Af Tonny Skovgård Jensen

19: Reach Out! – og brug brugerne
Af Jakob Nedergaard Mortensen

20: Katalogberigelse – alene eller i fællesskab?
Af Per Mogens Petersen

Fra Redaktionen

Redaktionen vil gerne bistå med synliggørelse af DEFF's virke via DF Revy. Vi har derfor opfordret de 2 licensgruppers formænd til at skrive lidt om gruppernes arbejde, initiativer og resultater. Overordnet set er Licensgrupperne et samarbejde mellem universiteter, forskningsbiblioteker og uddannelsesbiblioteker om indkøbssamarbejde og adgang til digital information. Arbejdet i grupperne berører ikke kun arbejdet med fællesaftaler, men også formidling og bedre udnyttelse af de e-ressourcer, der stilles til rådighed, synliggørelse, nem adgang til e-ressourcer for studerende og ikke mindst videndeling og dermed optimering af medarbejdernes kompetencer.

Hvordan "ses" den danske forsknings- og biblioteksverden med norske briller på? DF's Vinterinternat er uddybende beskrevet og kommenteret af Norsk Fagbibliotekforenings leder - til glæde for dem, der ikke havde mulighed for at deltage.

Grundlæggende ressourcer og kompetencer rokeres i disse tider – videnssamfundet spørger og vi må til stadighed overveje konsekvenser og

betydninger for vores arbejde som informationsformidlere. Og det, vi skal leve af fremover, er ikke information – men viden, hvilket får betydning for mange jobfunktioner i samfundet. Er det nu, vi skal gå nye og anderledes veje for at supportere fremtidens videnssamfund optimalt?

Åbent 24/7/365 er ikke bare en drøm for de studerende på Marylebone Campus Library i London – det er virkelighed. Bibliotekets samlinger understøtter naturligvis universitetets undervisning og forskningsinteresser; det er imidlertid mindst lige så interessant at nærlæse bibliotekets website, hvor der – udover mange fine informationer - er uddybende beskrivelser af Library service levels, sanctions og regulations. Disse beskrivelser kan ikke lade nogen i tvivl om "takt og tone" på biblioteket; men også for de ansatte er der kodeks for både serviceniveau og basale IT-færdigheder af relevans for bibliotekets brugere. Det giver stof til eftertanke ...

Vinkler på digitalisering – metadata, registrering, formidling og adgang er en underholdende lille essay om "vores verden", skrevet med en humoristisk pen af en nybegynder. Om formidling, indtryk og videnberigelse af dynamisk indhold og informationer, der er skræddersyet til bibliotekers arkivfunktion og understøtter nutidens måder at interagere med digitale ressourcer.

At involvere brugerne i udviklingen af bibliotekstilbud og i innovationsprocessen er en pointe, man ikke kan sidde overhørig. Det er nærmest et krav fra mange af fremtidens brugere, at de vil være deltagende og medskabende i processen. Således flytter vi os fra det passive "låner"-begreb i retning mod det mere aktive og involverende "bruger"-begreb. Vi opsøger i højere grad potentielle brugere og skaber nye former for oplevelser ved at inddrage og/eller indsamle viden om dem til inspiration for nye arbejdsformer og -metoder.

Elektroniske ressourcer på uddannelsesbibliotekerne og dannelsen af LUB Licensgruppen for UddannelsesBiblioteker

Af Karin Lodberg

Uddannelsesbiblioteket er en integreret del af informationsalderens uddannelsesinstitutioner. Dets grundlæggende funktion er at tilbyde en bred vifte af lærings- og informationsressourcer og fungere som et laboratorium for læring og træning af søgning, lokalisering, evaluering og brug af disse ressourcer. (frit oversat efter Kuhlthau m.fl.: Guided Inquiry, 2007).

Karin Lodberg
Bibliotekar
Sundhedsfaglige biblioteker ved
VIA University College
kalo@viauc.dk

Nærværende artikel tager dels udgangspunkt i den indsigt, jeg har fået gennem min deltagelse i LUB – Licensgruppen for UddannelsesBiblioteker, dels i mine erfaringer med indførelse af elektroniske databaser og tidsskrifter på Sygeplejerskeuddannelserne i Århus Amt (Randers, Silkeborg og Århus) samt ansvaret for de elektroniske ressourcer ved JCVU – Jysk Center for Videregående Uddannelse – og nu ved VIA University College. Uden at rulle hele historien ud er det vigtigt at understrege, at den relativt tidlige indførelse af elektroniske ressourcer på Århus Amts sygeplejerskoler i høj grad skyldes en uvurderlig støtte fra:

- DEFF, der forstod og handlede på det faktum, at området var nyt, svært gennemskueligt og tidkrævende at håndtere for et mindre bibliotek med få medarbejdertimer til i forvejen bredspektrede opgaver i forhold til uddannelsen og uddannelsens bibliotek.
- Statsbiblioteket, der tilbage i 1999 inviterede sygeplejerskeuddannelsens repræsentant ind i arbejdsgruppen ”Medicinsk informationsforsyning i Århus Amt”, hvis mål bl.a. var at sikre elektroniske ressourcer til de hospitaler i Århus Amt, som ikke var universitetshospitaler – og derfor ikke omfattet af Statsbibliotekets licenser.

Deltagelsen i den af Statsbiblioteket nedsatte gruppe resulterede i dannelsen af et ”konsortium” bestående af sygehusene i Randers, Silkeborg, Grenå og på Samsø, de tre sygeplejerskoler i Århus, Randers og Silkeborg og den daværende ”Afdeling for Folkesundhed i Århus Amt”. Konsortiet – ”Århus Amt - Sundhed”¹ – var en noget

kontroversiel konstruktion, da det bestod af både hospitaler og uddannelsesinstitutioner. Konsortiet er da også for længe nedlagt, selvom det stadig spøger som AAA i nogle af forlagenes statistikker. Der er dog meget godt at sige om konsortiet AAA. Det var bl.a. årsagen til, at Århus Amts sygeplejerskoler, Afdeling for Folkesundhed og fire ikke-universitetshospitaler fik adgang til en stor del af de elektroniske ressourcer, som læger, sygeplejersker, terapeuter og studerende havde adgang til, når de var i turnus, praktik eller andet på universitetshospitalerne. Endvidere betød det – og det er det, der er omdrejningspunktet for denne artikel – at tre mindre uddannelsesinstitutioner relativt tidligt kom i gang med at anvende, undervise i og formidle disse ressourcer til deres egne målgrupper, men også til personalet på de pågældende hospitaler.

Valg og økonomi

Der er næppe nogen tvivl om, at det for 10 år siden følte som en uoverkommelig opgave for bibliotekerne på de mellemlange videregående uddannelser at holde sig ajour med markedet for elektroniske ressourcer. Der er hyppigt kun én eller få bibliotekarer ansat til den bredspektrede opgaveløsning som uddannelsesbibliotekerne står overfor: Indkøb, katalogisering, tidsskriftsregistrering m.v. suppleret med en forventning om, at bibliotekarerne er bekendt med – samt underviser og vejleder i relation til – den/de til enhver tid aktuelle lokale studieordning og læseplaner.

For de helt nye institutioner i DEFF er fornemmelsen af uoverkommelighed i forhold til at implementere elektroniske ressourcer formentlig stadig tilstede. Det drejer sig om VUC’er, Social- og Sundhedsskoler og gymnasier, der udover ovennævnte biblioteksopgaver ofte også skal holde styr på lærersamlinger, classesæt og taskeboøger.

De mindre biblioteker har generelt ikke noget stort budget til e-ressourcer, og der er derfor ikke plads til fejkøb. Derfor er et ordentligt beslutningsgrundlag nødvendigt, når der skal argumenteres for og investeres i e-ressourcer, hvor udgiften til licensen er en driftsudgift, der vender tilbage år efter år.

På den anden side er det også afgørende vigtigt, at elevs og studerendes grundlæggende kendskab til anvendelse af bibliografiske og fuldt tekst databaser lægges tidligt i fødekæden til de videregående uddannelser. Nu hvor gymnasier, Social- og sundhedsuddannelserne (SoSu) og Voksen Uddannelses Centrene (VUC) er blevet omfattet af DEFF og repræsenteret i LUB er der håb om, at denne indsats bliver styrket.

Dannelsen af LUB og kommunikation med udbydere

I 2007 blev der i DEFF’s regi nedsat en licensgruppe parallelt med LUF (Licensgruppen for Forskningsbiblioteker). Licensgruppen blev kaldt LUB (Licensgruppen for UddannelsesBiblioteker) og gruppens etablering var en følge af, at Undervisningsministeriets igen blev medfinansierende af DEFF. I LUB sidder repræsentanter for bibliotekerne på professionshøjskolerne (udpeget af Fagligt Forum), de tekniske skoler, handelsskolerne, LSF (Lederforum for Special- og Forskningsbiblioteker) og fra 1.1.2009 desuden de almene gymnasier, VUC og SoSu-uddannelserne. Der er hermed skabt et forum, hvor de mindre uddannelsesbibliotekers interesser varetages, hvor de forskellige typer af uddannelsesbiblioteker er repræsenteret, og hvor viden om og evt. erfaringer med forskellige ressourcer kan udveksles.

At læse, gennemskue og indgå en engelsksproget kontrakt er selvsagt en vanskelig opgave – også for mindre institutioners bibliotekarer. For

¹ AAA opløstes 1.1.2007, hvor de tre sygeplejerskoler begyndte at forhandle fælles licens for den kommende professionshøjskole VIA University College og de pågældende hospitaler blev omfattet af regionslicensen.

Deltagelsen i LUB-arbejdet er med til at afmystificere licensområdet. LUB's medlemmer udvikler løbende viden om området og spreder denne til baglandet, som vi repræsenterer.

alle parter er det trygt og ressourcebesparende, at dette er overladt til DEFF og dermed til en central enhed, der har oparbejdet ekspertise på feltet. Dette kombineret med DEFF's og LUB's/LUF's temakonferencer, konsortiedage, leverandørdage m.m. er med til at styrke evnen hos de enkelte uddannelsesbibliotekarer til at argumentere for og formidle brugen af elektroniske ressourcer. Det er der stærkt behov for, da der er tale om ressourcer, der ikke er synlige for øjet, der ikke optager kvadratmeter og som der sjældent er anmeldelser af – endsige priser for. Man kunne vel næppe forestille sig "Gymnasiernes databasepris".

Uddannelsesbibliotekerne kan indsende licensønsker til LUB. Licenserne, som ønskes, er ikke altid ressourcer, som LUB's medlemmer har noget kendskab til eller erfaring med. I erkendelse af at det kan være svært at vide, hvad der gemmer sig bage en databasetitel eller titlen på en e-tidsskriftspakke, har vi i LUB udformet et skema til licensønsker. Licensskemaet skal også indeholde en begrundelse for forslaget og dermed gøre LUB's medlemmer bedre rustede til at tage stilling til, hvorvidt en foreslået ressource er irrelevant eller om den skal sendes i høring. Skemaet ligger på DEFF's hjemmeside.

Deltagelsen i LUB-arbejdet er med til at afmystificere licensområdet. LUB's medlemmer udvikler løbende viden om området og spreder denne til baglandet, som vi repræsenterer.

Kommissorium og referater kan findes på adressen: www.deff.dk ==> licenser ==> LUB

Nye institutioners nye opgaver

Er der ikke priser for e-ressourcer, er der til gengæld priser på dem. Disse er ofte uigennemskuelige og hyppigt forskelligt strikket sammen fra udbyder til udbyder. Dette er en væsentlig årsag til, at de mindre uddannelsesbiblioteker ikke er kommet i gang med disse licenser. For hvordan argumentere for køb af en licens, hvis man ikke kan redegøre detaljeret for de økonomiske konsekvenser? Og hvad med adgangsforholdene? Hvad er IP-styring? Er det sikkert at udlevere institutionens IP-adresser? Må vi lægge evt. adgangskoder på intranettet? Disse og mange flere spørgsmål er alle relevante spørgsmål, som bibliotekaren kan stilles overfor – og muligvis komme til kort overfor.

Er adgangen først etableret og budgettet sikret skal bibliotekspersonale, undervisere og studerende – i nævnte rækkefølge – klædes på til at anvende de dyre ressourcer. Ved enhver investering i nye kilder skal enhedsprisen – i disse tilfælde på en søgning – gerne bringes ned. Statistiktallene skal høstes og inddrages som budgetmæssigt argument, en kommende fornyelse eller evt. opsigelse af en base, et opslagsværk eller en tidsskriftspakke.

Og man skal ikke have haft adgang til ressourcerne længe, før den første bruger melder sig med spørgsmålet om, hvordan man får adgang hjemmefra eller fra Australien, hvor man skal i praktik – og dermed endnu en ny og fremmed opgave for bibliotekaren: Hvordan etableres fjernlån?

Når tidspunktet for indlevering af statistik til Styrelsen for Bibliotek og Medier nærmer sig, melder sig endnu en kompliceret opgave; nemlig udtagning af en rimelig sikker og entydig statistik på forbruget af de elektroniske ressourcer. En virkelig dræber for enhver bibliotekar; men naturligvis særligt for en enebibliotekar.

"Nye Institutioner" (NI) er et nyt programområde under DEFF, som skal tilgodese mindre institutioners behov og ønsker til udviklingen inden for DEFF. Gruppen opsamler, diskuterer og prioriterer ønsker fra mindre institutioner, og leverer forslag til IT-løsninger og projekter.

Programgruppen repræsenterer tre uddannelsesmæssige 'søjler' inden for undervisningsministeriets område: de mellemlange videregående uddannelser (MVU) repræsenteret ved Professionshøjskolerne, de kortere videregående uddannelser (KVU) omfattende Erhvervsakademierne samt ungdomsuddannelserne, der fortrinsvis er repræsenteret ved handelsskoler og tekniske skoler.

Fra efteråret 2008 har NI sammen med DEFF-sekretariatet prioriteret kontakten til de mange nye institutioner, som er kommet med fra 2009 for at oplyse dem om de nye muligheder, og om hvilken hjælp til økonomi og organisation, de kan forvente at få. Til at løse bl.a. denne opgave er ansat yderligere en konsulent i DEFF-sekretariatet.

Der er ingen tvivl om, at der foreligger en stor opgave både hos NI, DEFF-sekretariatet og LUB, idet der er tale om inddragelse af 135 gymnasier, 8 VUC'er og 19 SoSu-skoler. Af disse har en stor

del end ikke noget bibliotek eller ansat professionel bibliotekar, ligesom de ikke er organisatorisk samlet på samme måde som f.eks. professionshøjskolerne.

Fusion af et stort antal uddannelser i 8 professionshøjskoler

Som tidligere nævnt havde de mange mindre uddannelsesbiblioteker ikke personalenormering – eller økonomi – til at løfte opgaven med indførelse af de elektroniske tidsskrifter, bl.a. fordi anskaffelse af disse dyre ressourcer anstændigvis bør følges op af en indsats i forhold til at oplære bibliotekets brugere i at anvende disse.

I august 2007 oprettede undervisningsministeren 8 nye professionshøjskoler for videregående uddannelser og fra 1. januar 2008 fusionerede hver af de 8 professionshøjskoler med de daværende CVU'er og enkeltstående MVU-institutioner².

I forbindelse med akkreditering af uddannelserne stilles der imidlertid krav om bl.a. institutionens fysiske og elektroniske faciliteter og udstyr. Undervisningsmaterialer, bogsamlinger, on-line ressourcer og udstyr er centrale elementer i institutionens videngrundlag og helt konkret: en professionshøjskoles fysiske og elektroniske ressourcer skal være relevante og tidssvarende i forhold til formålet med institutionens samlede opgave- og videnprofil. I de første kriterier til University College var opstillet flg. krav:

- Har en formuleret strategi for institutionens fysiske og elektroniske ressourcer.
- Udvikler institutionens biblioteksvirksomhed og andre former for informationsfaciliteter til nytte for institutionens brugere, bl.a. i samarbejde med Det Elektroniske Forskningsbibliotek.
- Udvikler og vedligeholder institutionens øvrige faciliteter, bygninger, laboratorier, udstyr, it-teknologi, materialer, idrætsanlæg mv., så de er tidssvarende og relevante i forhold til institutionens og uddannelsernes behov.
- Har etableret nem og brugervenlig adgang til information for eksterne samarbejdspartnere, interessenter, ansøgere mv.

Disse kriterier ændrer sig formuleringsmæssigt med tiden, men at biblioteket grundlæggende

² Hvilke tidligere enkeltstående uddannelser, der er indgået i professionshøjskolerne fremgår af undervisningsministeriets institutionsregister www.service.uvm.dk/instreg/instreg2.nsf/videre?OpenView&Start=1&Count=1000&Expand=2#2

The screenshot shows the VIA University College library website. At the top, there are navigation tabs: UDDANNELSER, EFTERUDDANNELSE, NY VIDEN, INTERNATIONAL, ERHVERVSLIVET, DET OFFENTLIGE, and OM VIA. Below these are three main content panels:

- Velkommen til VIA University College bibliotekerne:** This panel lists various databases categorized into:
  - Sundhedsfaglige databaser:** AMED, Cancerlit, CINAHL, The Cochrane Library, OTæskeer, Pedro, PsycInfo, Pubmed, Social Care Online, SveMed+, and Web of Science.
  - Pædagogiske, psykologiske og socialfaglige databaser:** ERIC, Litteraturtolkninger, PsycInfo, Social Care Online, Social Work Abstracts, Teacher Reference Center, and Web of Science.
  - Teknisk, merkantile og økonomiske databaser:** Access Science, Bipa, Byg-erfa, Byggedata, Sbrary, Engineering Village, Euromonitor, ILI Standards, Kompass, V&S priser, V&S katalog, Web of Science, and Webwords.
- Find dit lokale uddannelsesbibliotek:** This panel features a map of Denmark with red dots indicating the locations of local university libraries in various regions like Nordjylland, Midtjylland, and Syddanmark.
- Alfabetisk oversigt over tværfaglige databaser:** This panel provides an alphabetical list of cross-disciplinary databases, including Academic Search Elite, Artiklbasen, bibliotek.dk, BIBSYS, British Library, Den Digitale B&Dcentral, Ebsco Host, EUR-lex, Filmtriben, Forskningsdatabasen, Google Scholar, Dan store Danske, LIBRIS, Lippincott, NonArt, Oxford University Press, Retainformation, SAGE, ScienceDirect/Elsevier, Skoda, Springer, Statens netbibliotek, Web of Science, Wiley InterScience, and WorldCat.

VIA Bibliotekernes præsentation af de elektroniske ressourcer

tænkes ind som en del af institutionens videnressourcer og kravet til disse er uomtvisteligt.

Det viste sig hurtigt, at der med fusionen af de videregående uddannelser til otte professionshøjskoler ville være noget at hente på e-ressourceområdet. Dels i form af et løft til dem, der endnu ikke var kommet i gang og dels i form af en samlet – og dermed større – økonomi.

VIA University College er den største af de otte professionshøjskoler, der blev dannet. Med 24 fysiske biblioteker spredt ud over hele region Midtjylland, men samlet i én organisation, var der god mulighed for at samle ekspertisen vedr. e-ressourcer på nogle få hænder.

Som den første professionshøjskole kortlagde VIA Bibliotekerne de samlede elektroniske ressourcer i organisationen, herunder også, hvad der i VIA samlet set blev brugt af ressourcer på disse licenser.

Det førte til, at VIA med en lille million kr. kunne henvende sig til DEFF, der gik i gang med at forhandle licenser hjem. I slutningen af 2007 åbnedes de første adgange, som kunne bruges fra VIAs mere end 30 adresser fordelt på et utal af IP-adresser, og fra 1. januar havde VIA institutionerne adgang til flg. DEFF-licenser: Tidsskriftspakkerne fra Wiley, Oxford University Press, Elsevier, Lippincott, Blackwell og Springer samt databaserne AMED, CINAHL, Cochrane, ERIC,

Euromonitor, ILI standards, InfoMedia, PsycInfo, Psychology & Behavioral Sciences Collection og Teacher Reference Center.

Disse licenser er der nu én samlet indgang til for undervisere, videncentermedarbejdere og studerende i VIA.

Et informationskompetencenetværk fra det gamle Jydsk Center for Videregående Uddannelse blev videreført i VIA-regi, og bibliotekspersonalet høstede hurtigt gavn af, at det var blevet enklere at dele viden og undervisningsmaterialer, så alle – også mindre – biblioteker kunne magte denne opgave. I dag har vi fælles databasemanualer, der ligger på VIA Bibliotekernes hjemmeside og som vedligeholdes af nedsatte ”manualgrupper”.

Undervisning og formidling

LUB har i 2008 sat særligt fokus på markedsføring af licenserne overfor undervisere og studerende, og der er påbegyndt et arbejde med indsamling af markedsføringsinitiativer, som har været afprøvet på de forskellige uddannelsesinstitutioner. Disse indsamlede initiativer skal nu bearbejdes og lægges ud som idekatalog til fælles inspiration og brug på www.deff.dk, hvor der allerede er gjort plads. Et videndelingsinitiativ der kommer til at ligge åbent tilgængeligt og også kan være relevant for andre brugere end LUB-institutioner.

Fra dagligdagen ved vi, at undervisningen – og ikke mindst den individuelle vejledning i biblioteksrummet – er den bedste markedsføring, og mange af eksemplerne er også hentet fra undervisningsplanlægningen rundt omkring på uddannelsesbibliotekerne.

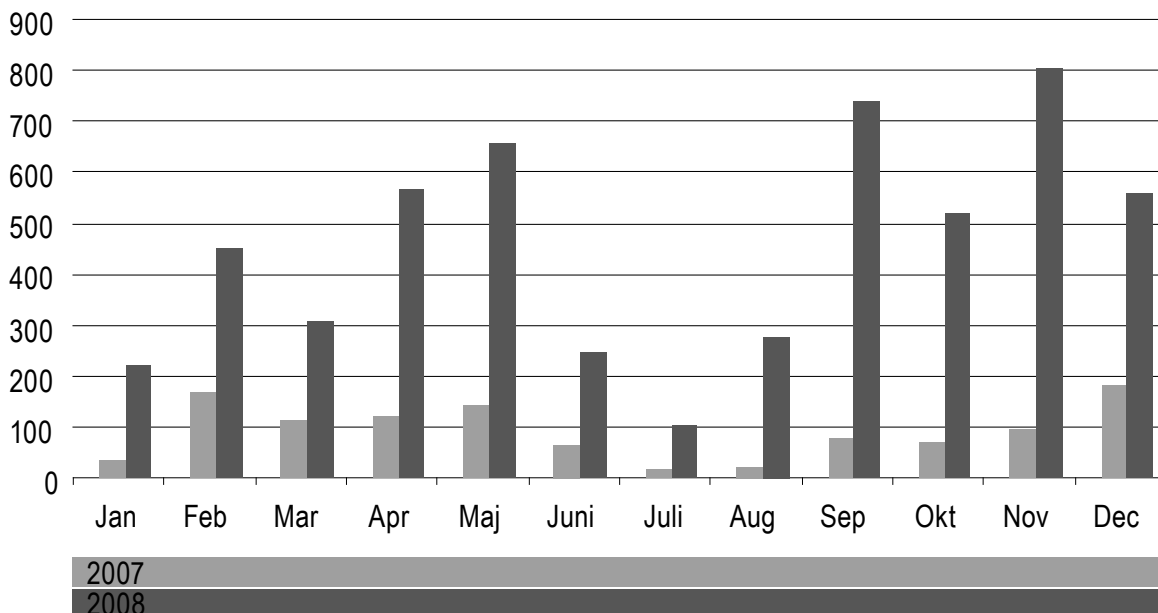
Også folkebibliotekerne – hvis elektroniske ressourcer både er anderledes og sammenfaldende med de databaser og tidsskriftspakker, som købes til uddannelsesinstitutionerne – har arbejdet med formidling, og med en folkebibliotekar som observatør i LUB sker der løbende en ide- og erfaringsudveksling vedr. dette indsatsområde.

Grænsen mellem bibliotek og fag

Den interne organisering af Professionshøjskolerne er ikke alle steder på plads endnu. Nogle steder har man dog udskilt bibliotekerne fra uddannelserne, f.eks. ved at lægge dem i en stabsfunktion eller placere bibliotekerne i et tværgående bånd f.eks. under en udviklingsafdeling. De steder, hvor dette er sket, er der udtrykt tilfredshed med placeringen, men samtidig også bekymring over, hvorvidt bibliotekerne vil miste den unikke kontakt, der traditionelt har været mellem biblioteket og uddannelserne – også på de mellemlange videregående uddannelser.

Dette har også påvirket licensområdet, idet nogle af de licenser, man tidligere har haft – eller

LUB har i 2008 sat særligt fokus på markedsføring af licenserne overfor undervisere og studerende, og der er påbegyndt et arbejde med indsamling af markedsføringsinitiativer, som har været afprøvet på de forskellige uddannelsesinstitutioner

VIA's forbrug af elektroniske artikler fra forlaget Elsevier er steget med mere end 300 % fra 2007 til 2008

haft under overvejelse – er licenser, der nogle steder har været betalt af uddannelsen andre steder af biblioteket, alt efter om det har været betragtet som biblioteksressourcer eller læringsressourcer. Som eksempler kan nævnes Scribo eller stærkt faglige træningsressourcer som f.eks. Nursing Reference Center, Elektronisk Patientjournal, forlagsudgivelser af PowerPoints med anatomiske tegninger. Hvor disse ressourcer ikke har figureret på bibliotekernes licenskonto, vil midlerne mangle, hvis bibliotekerne skal indgå i en evt. forhandling om fælleslicens til samtlige relevante uddannelser indenfor en Professionshøjskole.

Den evigt tilbagevendende statistik

Statistikken er uddannelsesbibliotekernes anden akilleshæl. Den er tidskrævende, ind i mellem svært tilgængelig. De mange fusioner – både hos udbydere og hos aftagere – bidrager i disse år til, at statistikkerne er behæftet med fejl og mangler, der gør dem upålidelige og desuden usammenlignelige fra år til år. For nogle ressourcer, som f.eks. SKODA, COCHRANE og Gyldendals online leksikon, er statistikken enten behæftet med fejl eller ikke-eksisterende.

Vi har derfor i LUB fremsat ønske om, at statistikken udarbejdes centralt for alle DEFF-licen-

ser, så de eneste statistikker aftagerne skal slås med, er statistikkerne på de licenser, der er tegnet udenom DEFF. Det vil for LUB's biblioteker dreje sig om meget få titler/udbydere.

At centralisere denne opgave vil spare mange ressourcer ude i fag- og forskningsbibliotekerne og dermed være en reel støtte til, at der bliver ressourcer til andre og mere udviklingsorienterede opgaver her.

Der er derfor med glæde vi har noteret os, at der i DEFF-sekretariatet ansættes en kontor medarbejder, der skal have dette som et af sine særlige arbejdsfelter.

DEFF og LUB

DEFF har været en uvurderlig samarbejdspartner for de mellemlange videregående uddannelser, som har pligt til at inddrage de elektroniske ressourcer i udbuddet af bibliotekets services. Det drejede sig i starten fortrinsvist om de sundhedsfaglige og tekniske uddannelser, hvor ressourcerne har været tilgængelige, og hvor der har været tradition for i nogen grad at læse engelsksproget tekst.

DEFF har ikke blot bistået med den primære opgave at forhandle pris og vilkår i forhold til de aktuelle ressourcer, men også med rådgivning i hvilke ressourcer der måtte være indholdsmæs-

sigt relevante for den enkelte uddannelse eller hvilke særlige temapakker, der var i udbud.

Vores akilleshæl har altid været – og er stadig – at den pædagogiske forskning ikke i samme omfang formidles i tidsskriftslitteraturen, men i højere grad i monografier og antologier og primært indenfor det skandinaviske sprogområde. Vi følger derfor nøje – både på professionshøjskolerne og i LUB – udviklingen på e-bogsmarkedet i håb om ad disse kanaler at kunne indhente digitaliseret forskningslitteratur på dette felt.

LUB er til diskussion og sparring et godt forum, hvor vi også indhenter vurdering hos fagfolk. Med Gymnasiernes, Social- og Sundhedsskolernes og VUC'ernes indtræden vil nye ressourcer og pakker blive bragt i spil og ny viden indhentet – måske også til gavn for de pædagogiske uddannelser, der hidtil har savnet relevante titler.

Karin Lodberg er formand for LUB og leder af de sundhedsfaglige biblioteker ved VIA University College

DEFF har været en uvurderlig samarbejdspartner for de mellemlange videregående uddannelser, som har pligt til at inddrage de elektroniske ressourcer i udbuddet af bibliotekets services.

Licenser med turbo, diesel og nyt brændstof

Af Anna Mette Morthorst

Det startede med en universitetslicens i slutningen af 90'erne – nu mere end 10 år senere er der en bred palet af aftaler og licenser er ét af DEFF's kerneområder. Det kan virke som et vanskeligt tilgængeligt fagområde, men dybest set handler det om at give adgang til videnskabelig information for brugerne i det danske konsortium.

Anna Mette Morthorst
Bibliotekar
ASB
amm@asb.dk

Turbo & diesel

Antallet af licenser har som nævnt været i stigning siden 2000, der har været fart på og antallet er således i dag op over 250 aftaler og et tilsvarende antal kunder. Der er fra 2007 sket et mindre fald i antal kunder - dette tilskrives fusioner og sammenlægning af institutioner (jf. graf s. 9). Konsortiet bestod i starten hovedsageligt af universiteterne, men snart begyndte også forskningsinstitutioner at deltage i samarbejdet. I årene 2004-2007 er Undervisningsministeriets institutioner og senest gymnasierne også blevet en del af licenssamarbejdet. Der gives i dag sædvanligvis ikke tilskud til de store universitetslicenser.

Licensområdet har gennem årene søgt at finde en organisering, der kunne sikre effektiv betjening af bibliotekerne. Indtil 2005 var licensgruppen nedsat af Forskningsbibliotekernes Chefkollegium (FC), men er nu en enhed under DEFF. Med de mange typer institutioner er der i dag to hovedspor i licensarbejdet: licensgruppen for uddannelsesbiblioteker (LUB) og licensgruppen for universiteter og forskningsinstitutioner (LUF), som har eksisteret siden 2007. Formålet for begge licensgrupper er: *"Under de budgetmæssige rammer for institutionerne at skaffe mest mulig relevant information til forskere, undervisere og studerende"*.¹

Licensarbejdet og den stabile fremdrift understøttes af DEFF licenssekretariat. Sekretariatet varetager alt det administrative arbejde i forbindelse med den enkelte licens. De arbejder for at indgå licenser, som er optimale i forhold til indhold, pris og vilkår, således at der samlet set spares arbejde. Der har de seneste år været et hårdt pres på sekretariatet og rutiner og administrationen er under forandring for at matche de nye vilkår. Som eksempel på nye udfordringer kan nævnes sekretariatets arbejde på at forhandle aftaler om metadata og fuldtæst på plads til den nationale databrønd.²

Fusioner

Licensområdet for universiteter og forskningsinstitutioner har også de seneste år været præget af vækst og store omvæltninger. Fusionerne på universitetsområdet har i særdeleshed krævet ressourcer og jeg havde nær sagt blod, sved og tårer. Da fusionerne af de store universiteter og forskningsinstitutioner var en realitet i januar 2007 blev det nødvendigt at gennemgå og genforhandle samtlige aftaler. I nogle tilfælde var prisen urealistisk høj – også efter en forhandling. Det kunne eksempelvis være, når prisen var beregnet på fuldt studentertal – og ikke efter relevante brugere. I andre tilfælde har der dog også været

tale om én samlet institutionspris og der var således ingen merbetaling for de nye institutioner i fusionen.

Samlet set har fusionen efter min mening været en gevinst for forskningsbiblioteks-sektoren, når det gælder licenser. Mindre institutioner har fået adgang til langt flere licensaftaler uden en væsentlig merbetaling og det har givet nye muligheder for finansiering og samfinansiering af aftaler. ASB Bibliotek, som i dag er en del af Århus Universitet har eksempelvis fået mange nye databaser – merprisen har ikke oversteget 5 %.

Licenser og betalingsmodeller

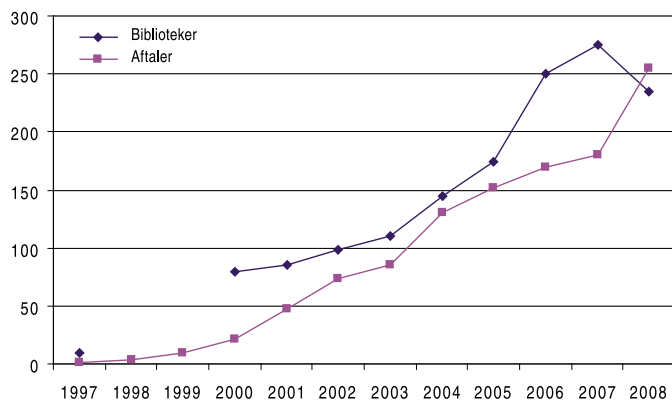
For at en licens skal blive en realitet i dag kræves en række forudsætninger opfyldt. Der skal udsendes interesseundersøgelse til konsortiet, der skal etableres testadgang og gives oplysninger om pris og indhold. Der skal ofte indhentes yderligere oplysninger hos udgiver, der skal forhandles og endelig skal kontrakten nøje afstemmes efter licenskrav³ og godkendes. Tidsmæssigt kan der være stor forskel på, hvor lang tid en aftale er undervejs, indtil der reelt er åbnet op for brugerne.

Den største enkeltstående licens, vi kender i dag, er med forlaget Elsevier. Her var der forhandlinger om en ny 5-årig aftale i 2008, og disse forhandlinger strakte sig over det meste af et år.

Da fusionerne af de store universiteter og forskningsinstitutioner var en realitet i januar 2007 blev det nødvendigt at gennemgå og genforhandle samtlige aftaler. I nogle tilfælde var prisen urealistisk høj – også efter en forhandling.

Udviklingen af antal licenser og antal deltagere i licenssamarbejdet

De vigtigste resultater af kontraktforhandlingerne er, at alle universitetsbiblioteker i fremtiden behandles ens prismæssigt samt, at Elsevier har accepteret at stille metadata og fuldtekst til rådighed for den danske databrønd.

Som eksempel på bevægelser i holdningen hos forlag og nytænkning hos forlag kan også nævnes American Chemical Society, som har parametre som BNP og forbrug inde som grundlag for en prismodel.

Nyt brændstof

Licenserne er betalingsbelagt indhold – og brændstoffet er penge taget direkte fra bibliotekernes budgetter. Men der arbejdes aktivt med open access som nyt brændstof og tankesæt for licenser. I DEFF sammenhæng har der senest været arbejdet med dette, da DEFF styregruppe i slutningen af 2008 gav støtte til The Scientific World (TSW) som en national licens for en 3-årig periode. TSW er en delvis open access portal for publicering af videnskabelig litteratur og en udløber af Knowledge Exchange udbuddet (se nedenfor). Det er også blevet kaldt fremtidens tidsskrift. Portalen dækker over en række domæner, der hver især udgør et tidsskrift – en artikel kan tilhøre flere domæner. TSW publicerer almindelige tidsskriftsartikler, men også datasæt mm. Med licensen kan forskere i Danmark gratis publicere artikler mv.

Knowledge Exchange (KE)⁴ har tilført licensområdet nytænkning udefra. Knowledge Exchange er et internationalt videndelingssamarbejde mellem organisationer fra Danmark, Holland, Tyskland og Storbritannien. Der er

blandt andet gennemført et EU udbud i KE regi på licenser i håb om at stimulere markedet til at udvikle nye forretningsmodeller og nye produkter til at understøtte forskning og undervisning. Fem produkter blev udvalgt til at afgive tilbud til konsortierne: BioOne, Multiscience, The Scientific World, ALPSP og Wiley Blackwell ebøger. Værdien af dette arbejde kan være vanskelig at måle, men det har sat fokus på behovet for et opbrud i forhold til de traditionelle forretningsmodeller, og der var i udbudsmaterialet flere eksempler som modeller med crosscountry rabatter, nye parametre som materialevalgsbudget eller kombinationer af open access med betaling som i tilfældet med TSW.

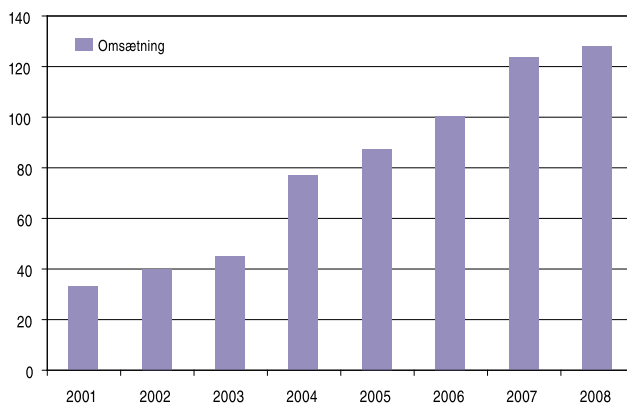
Nytænkning

LUB og LUF grupperne har haft et frugtbart samarbejde, og har de seneste år samarbejdet om en handlingsplan. Dette har skabt nye tanker og især det seneste år, er der kommet gang i nye initiativer. I 2008 har der således været forskellige arbejdsgrupper, som har arbejdet med følgende områder:

Prismodeller: Der arbejdes på at gentænke fordelingsmodeller og gennemregne eksempler på forskellige faktorer som forbrug, FTE og relevans.

Danske licenser: Der er gennemført en spørgeskemaundersøgelse, der har kortlagt, hvilke danske e-produkter forsknings- og undervisningsbibliotekerne giver adgang til anno 2008. Undersøgelsen har værdi ved prioriteringen af nye DEFF licenser.

Omsætning mio. kr.

E-bøger: Der er lavet kortlægning af markedet for ebogspakker og platforme og der har i februar 2009 været gennemført en temadag i DEFF med fokus på ebogsplatforme.

Fusionerne er nu ved at være faldet på plads og gode idéer og visioner venter på at blive prøvet af. Der er fokus på bibliotekets e-bøger, men fremadrettet er også temaer som adgangsstyring, Electronic Ressource Management og arkivering centrale. I det hele taget er arbejdet i de øvrige programråder og samarbejdet med disse vitalt. LUF gruppen er således repræsenteret i DEFF programgruppen Informationsforsyning, hvor der blandt andet arbejdes med open access, og gruppen bidrager til arbejdet med adgangsstyring i programgruppen Arkitektur og middleware.

Efter mange år med ekspansion er det nu også tid til refleksion, konsolidering og evaluering af produktportefølgen og de administrative processer i konsortiet.

Det kan også siges helt kort – der er god fremdrift i licensområdet i Danmark for universitets- og forskningsinstitutionerne.

¹ DEFF licensers handlingsplan <http://www.deff.dk/content.aspx?catid={E2D01301-C3F4-4711-940F-FC6E201E2A11}>

² www.deff.dk/content.aspx?catid={3D5A4F94-D48F-4DF0-AA06-E17F54F084A7}

³ Generelle krav og forudsætninger www.deff.dk/content.aspx?catid={E2D01301-C3F4-4711-940F-FC6E201E2A11}

⁴ KE hjemmeside: www.knowledge-exchange.info

Licenserne er betalingsbelagt indhold – og brændstoffet er penge taget direkte fra bibliotekernes budgetter. Men der arbejdes aktivt med open access som nyt brændstof og tankesæt for licenser.

Forskning og bibliotek – hva skjer i Danmark?

Af Kristin Røijen

I Korsør arrangerte den danske forskningsbibliotekforeningen (DF) et seminar, 29.-30. januar. Det het Vinterinternat 2009, med tittel: "Biblioteket som forskningsfacilitator". Programmet var tett, med foredrag over en og en halv dag, hyggelige lunsjer og middag. Profesjonelt arrangert, i stille vintervær uten ett snøknugg. Comwell Klarskovgaard er et godt, moderne kurssted.

Kristin Røijen
Leder af Norsk Fagbibliotekforening
Høgskolen i Oslo
Kristin.Roijen@hio.no

Foredragsholdere var hentet fra Australia og England, og fra ulike typer forskningsbibliotek i Danmark, med mer. Også kunnskapsbasert praksis (KBP) ble nevnt. I fokus var Open Access (OA) og hvordan den danske forskningen burde komme ut til samfunnet, og til forskerne seg imellom.

Økonomien i Open Access

John Houghton fra Melbourne universitet i Australia arbeider med makroøkonomiske modeller i forhold til elektronisk publisering. JISC, et utviklingsorgan i England, skulle utrede om Open Access kan realiseres, og om institusjonelle arkiver er en fordel. Beregninger ble gjort på gjennomsnittlig arbeid bak en artikkel. Alle kostnader ble tatt med, både fagfellevurdering, sekretærarbeid og publiseringkostnader. Disse kan variere, men artikkelproduksjonen har kostnader i alle modellene som var testet. Trykking og spredning av papirbaserte tidsskrifter faller bort ved elektronisk publisering. Publiseringer man via en utgiver, får man ekstra kostnader. En taper inntekter hvis artikkelen ikke kan selges – noe som gjelder ved OA. Houghton snakket om hva man får igjen på investeringen, og trakk inn nytten i samfunnet ved formene for publisering. Foredraget viser ved klare tall at OA lønner seg for forskernes institusjoner. Det som lønner seg aller mest, er å legge artikkelen i institusjonens egne åpne arkiv.

David Prosser, direktøren til organisasjonen Scholarly Publishing & Academic Resources Coalition (SPARC), forklarte hvordan Open Access har utviklet seg siden 2002, da organisasjonen startet. Bibliotekarer og universiteter fra 14 land er med i SPARC. Regjeringer har nedfelt politikk som krever at forskning skal være åpen. Lisboa-prosessen satte i gang en slik orientering i store deler av Europa. Etter hvert har også 257

bibliotek i universitets- og høyskolesektoren nedfelt denne politikken. Prosser nevnte også "Berlin Declaration on Open Access to Knowledge in the Sciences and Humanities" fra 22. oktober 2003. Det aller siste er at en EU-pilot (et forsøk) med OA skal gjennomføres. Fra august 2008 skal 20 % av forskningsprosjektene fra det 7. ramme-programmet bli publisert som OA. Verdenskartet som Prosser viste, hadde posisjoner for slik politikk plassert over hele verden, praktisk talt i alle land med høyere utdanning.

Roller for bibliotekarer

Prosser mener at bibliotekarer ikke lenger bør ha fokus på å samle inn ressurser fra fjerne databaser. Rollen bør være knyttet til forskningen i egen institusjon, og vi bør starte med å synliggjøre materialet institusjonen har stått bak. Bibliotekarer bør også organisere fagfellevurdering, og bidra til å skape institusjonelle arkiver.

Det er et fall i tidsskriftabonnementer, som blir tydeligere etter hvert som tiden går. Dette henger sammen med at flere og flere tidsskrifter blir gratis tiggengelige, og at noen avslutter abonnement på de store, bundlede tidsskriftpakene. Se www.opendoar.org, der mange arkiver er samlet. SPARC samler også institusjoner som driver åpne arkiver – i www.oaspa.org

Biblioteksskolen

Birger Hjørland fra Danmarks biblioteksskole forklarte at satsingen mot forskning ligger i de studieprogrammene som handler om kunnskapsorganisering. Hjørland nevnte begrepet informasjonsøkologi, som dreier seg om et innsamlet, mangefasettert materiale på Internett. Å holde fokus på denne informasjonsøkologien, kartlegge og presentere den, vil være fokus for utdanningen ved Biblioteksskolen. Kommunikasjonsteorien fra Shannon er tonet litt ned, og man tar opp

trendene med de nye dokumentasjonsformene i Web 2.0. Masterarbeider om dette ble nevnt. Studieprogrammene gir studentene godt grunnlag for å arbeide med spesialiserte emner.

Videnskab.dk

Vibeke Hjortlund er redaktør i den nyskapede Videnskab.dk, et nettsted som skal formidle forskning via journalistisk skrivning om de ulike forskningsprosjektene. Målet er å nå de unge med spennende vinkler. Vi vil jo ikke at forskning skal ende som striptease i mørket, som slett ingen kan se, som Vibeke så treffende sa, til latter fra salen. De har blitt inspirert av den norske Forskning.no, som har 49 forskningsinstitusjoner som medlemmer, og opererer med 180.000 unike brukere pr. måned. Videnskab.dk har 5 journalistiske medarbeidere, pluss studenter og frilansere. De har allerede 60.000 unike brukere, og synes det er en bra start. Innholdet lages ved at en har ett til to store, tverrgående temaer pr. måned, og ca. 6 nyheter om dagen. De ønsker å lage populær formidling, og skal være redaksjonelt uavhengige. De lenker til fakta og bakgrunnsstoff. Stikkordene for å lage en god historie, er: grundig, forståelig, lesevennlig.

Videnskab.dk må finne sin plass i mediebildet, mellom Ritzau og avisene. Videnskab.dk ønsker å bli brukt, og vil også bruke avisenes gode oppslag. Det vil være berikende med et bredere mediebilde. Fra salen fikk Vibeke Hjortlund spørsmål om ikke universitetene ville være synlige hver for seg, i stedet for på Videnskab.dk? Begge deler vil antakelig være mulig. Også et annet spørsmål dukket opp: hvorfor har ikke forskerne selv fått midler til å lage populariserte forskningssider? Etter debatt var nok de fleste enige om at Videnskab.dk er et meget godt initiativ nå, som man har fått vente på alt for lenge...

Hva skjer ellers i verden?

Leif Hansen fra Copenhagen Business School (CBS) gjennomgikk en kvalitativ analyse, som var foretatt av 3 uavhengige analyseinstitusjoner i USA, Europa og Asia. Det var økonomiske utdanninger som ble undersøkt. Temaet var: "Challenge for libraries: what is Scholarly communication?" Undersøkelsen konkluderte med at bibliotekarer stort sett ikke gjør noe profesjonelt for å bidra til "Scholarly communication". Hansen mener at bibliotekets styrke ligger i å utvikle institusjonelle arkiv. Man bør skape en politikk på et felles statlig nivå, men så ha lokale Open Access-policy'er i fagbibliotekene. For eksempel kan man støtte en 3 måneders salgsbarriere før OA. Det bør virkelig studeres om en slik periode øker salget av vitenskapelig materiale! Flere punkter bør diskuteres om fremtidens forskningspublisering. Er den et offentlig gode? Hvordan skal finansieringen være? Hvorfor spres ikke forskning, og hvilke barrierer finnes i systemene for Scholarly communication! Dette må vi bli flinkere til å snakke om.

Prosjekt for forskningsformidling

Mikael Elbæk forklarte hvordan prosjektet "Offentlig adgang til dansk forskning" kom i gang. DEFF, Danmarks Elektroniske Fag- og Forskningsbibliotek, hadde lagt merke til at det hadde stilt i strømmen av gode OA-prosjekter. De bestemte seg for å lansere dette prosjektet, som har som mål å skape en positiv nettverkseffekt. Hvorfor blir de institusjonelle arkivene så lite brukt? Man legger inn både bilder, studentarbeider og annet i dem – men folk finner dem ikke. Det typiske for bibliotekarer, er at de ønsker å lagre det. Men hva med tilgjengeligheten? Fra utlandet kommer det typisk spørsmål som Hvem skal jeg kontakte? Biblioteket – eller forskeren? Man har sett at all moderne teknologiutvikling starter med et kritisk minstenivå. For at noe skal bli tatt i bruk, må noen begynne, slik at det blir meningsfullt for andre å fortsette – vi så det ved mobiltelefoni/SMS, iPod'en, og nå institusjonelle arkiv. Verdien av hver enhet som legges inn øker eksponensielt i et slikt arkiv. Det er kommet en kritisk blogg-artikkel mot at bibliotek har "grabbet" denne funksjonen: "Clear blue water" av Pichard Poynder, som hevder at forskere ikke får lage egne løsninger, noe de har forsøkt å gjøre i alle år. Fagbibliotekarer vet at registrering og publisering nå blir gjort, i stedet for at forskning blir liggende som grått materiale – det forbedrer situasjonen at bibliotekene hjelper til med arkiveringen.

Prosjektet går ut på at de skal kartlegge OA, og lage en Wiki. 6 universiteter er med. Man vil se på internasjonale erfaringer, og avholde en Workshop med ca. 30 deltakere, 31.mars 2009. På denne måten vil man "banke opp" en profesjon for å ta seg av institusjonelle arkiv. En ide har vært å få fram: "Cream of Science".

– Men hvem skulle dette være – og hvem skal velge dem ut? Prosjektet KU Life avdekket at mange forskere har angst for at man rører ved fagfelleverderingsprosessen ved OA. Det er det ikke dekning for - den kan snarere bli styrket ved innsyn. Roskilde Universitetsbibliotek gikk over til en OA-strategi i 2008.

Blogger forskerne?

Forskeren Lisbeth Klastrup, lektor ved ITU, har interessert seg for blogging hos forskere. Foreløpig er det få eksempler, og vi vet ennå ikke hvordan dette vil utvikle seg i fremtiden. Hun mener blogging har pågått i lengre tid – fra de første dynamiske hjemmesider, til vi nå har fått sider med omvendt rekkefølge og kommentarfunksjon. Blogging er en kommunikasjonsgenre med felles strukturer og felles trekk. Man har også nyhetsbrev, som kan ligne blogging. Bloggsidene innhold ligger på en skala fra helt personlige websider, til hierarkiske diskusjonsfora. Vanligvis kan vi finne hybrider basert på elementer fra disse typene genre. Forskerbloggene har som regel en tydelig personlig avsender, og de er rettet mot å presentere ett emne. Bloggingen gjøres både for enkelte som interesserer seg for emnet, og allmennheten. For eksempel kan det være en reportasje fra en ekspedisjon til Grønland.

Det er sjelden kommentarer til blogging – og det er heller ikke mange kommentarer til forskerblogger. Vi har et stort, taust flertall! Trender innen blogging er: Portalisering, profesjonalisering, og fra personlige til emne-drevne blogger. En fjerde trend er at farten går ned – over til innlegging med sneglefart. Det tar tid å blogge, og institusjonene bør støtte forskerbloggingen. Bibliotekarenes rolle vil være å samle inn blogg-databasene!

Dansk KBP – læring direkte på arbeidsplassene!

Tove Schreiber og Karen Fredriksen fra VIA University College, den tredje største danske utdanningsinstitusjonen, hadde spennende nye ideer å komme med på seminaret Vinterinternat 2009. KBP betyr kunnskapsbasert praksis, og det danske prosjektet går til kjernen av denne aktiviteten. Tove Schreiber fortalte fra deres virksomhet i Holstebro, der man har forsøkt å skape et samarbeid mellom lærere i ergoterapi og fysioterapi, og bibliotekarer.

Profesjonstrekant

Hun illustrerte de to profesjonenes faglige ståsteder ved to punkter i en trekant, der den felles forståelsen utgjorde det tredje punktet. Det dreier seg om å for alvor å organisere de to faglige delene sammen i ett program, som inkluderer det felles målet, som er å bedre studentenes ferdigheter og kompetanse i håndtering av vitenskap.

Det bibliotekarer kan bidra med, er særlig å understøtte viten i akademisk retning. I utdan-

ningsinstitusjoner bør bibliotekarer ha en kontor plass i nærheten av det faglige personalet, og inngå i møter om undervisningen. De bør ha en aktiv rolle, og ha innsikt i studieplaner, og delta i utviklingssamtaler (medarbeidersamtaler) med den faglige ledelsen. Undervisningspersonale og bibliotekarer må møte hverandre med gjensidig faglig respekt. Bibliotekarer bør være igangsettere, og lage opplegg til debatt om målene i undervisningen.

Valgfag – Bachelor 3. år

Ett av resultatene av dette samarbeidet er et 14 dagers valgfag i håndtering av viten, som foregår i 3. år i bachelor for ergo- og fysioterapi. Karen Fredriksen fortalte konkret om dette prosjektet. Denne mentorstøttede etterutdanningen foregikk høsten 2008- våren 2009, og besto av 4 løp på 30 timer, som forløp i 7 uker, med 40 personer. Det var 9 institusjoner med i prosjektet. I hver av de 9 stilte en fysio- og en ergoterapeut opp sammen med 2 fra personalet, slik at de utgjorde et team på 4 personer. Når de støtter hverandre, blir metoden kjent, og den vil fortsette å spre seg som arbeidsmetode i den lokale institusjonen.

Hva lærer de så? De lærer å stille kvalifiserte spørsmål, for så å finne kvalifiserte svar i databaser. Spørsmålene følger PICO-mønsteret, som er: Å finne pasientgrupper, behandlinger og effekter av behandlinger innen feltet. Fagene ergo- og fysioterapi involverer både samfunns- og naturvitenskapelige fag. Det er en stor prosess å finne gode søkeord. Siden det forekommer mange spesialiserte uttrykk på dansk, samles de nå i en stor emneordliste, og relateres til engelske MeSH-termer. Adressen er: Termshare.asb.dk, med tilgang via passord.

Innholdet i studiet

Studiet har disse stadiene: 1. Ideer og teori 2. Praksis. 3. Eget case, med skriftlig redegjørelse og refleksjon. Det var både selvstudier og mentorstøttet veiledning. Virtuelle veiledere fantes også i VIA-systemet. Teamene blogget via Sharepoint. Det er en meget stor erfaringsutveksling i denne sektoren. Det som mangler i den daglige virksomheten, er tilnærmingen til nye, vitenskapelige teorier.

Deling av kunnskap

I de 9 institusjonene, der 2 var private, var det sterk oppbacking fra lederne. Disse var kontaktet personlig, og avsatte 1 full arbeidsdag til rådighet for deltakerne i prosjektet for søking, på bakgrunn av arbeidet med prosjektet. Ved spørsmål fra salen om hvordan det var mulig å få tid til dette prosjektet, sa innlederne at det er lett – det er et kjempestort behov. De private institusjonene opplevde mer målrettet aktivitet etter studiet. Å starte en slik prosess fører til en bred faglig deling. Det forskes nå på prosjektet fra Universitetet i Aarhus, og fra Danmarks biblioteksskole!

Fra service til kompetence

Af Bent Schou

Der er mange grundlæggende fænomener, som møbles om i disse tider. I hvert fald i mit hoved, men – tror jeg – også i den faktiske verden. Det er vidensamfundet, der spøger. Jeg tror ikke, vi har forstået og set alle konsekvenserne endnu. Det får stor betydning for vores arbejde med information – hvem der skal gøre det og hvordan. I denne proces besidder biblioteker og bibliotekarer vigtige ressourcer/kompetencer - som dog må finde en anden og delvist ny anvendelse i fremtidens vidensamfund.

Bent Schou
Leder af How2Know og VidenDanmark
info@how2know.dk

Vidensamfundet

Vidensamfundet er afløseren for industrisamfundet. I Industrisamfundet var kernen at kunne styre transaktioner, at sørge for styring, koordination og arbejdsdeling, som fundament for effektive processer. Industrisamfundets organisationer var tilsvarende arbejdsdelte – håndens og åndens arbejde blev adskilt. De mange arbejdere blev vedhæng til maskinerne, hængte hovedet på knagen ved indgangen til virksomheden. I særlige afdelinger tog man sig af planlægning og udvikling – her var al virksomhedens viden samlet.

I vidensamfundet kommer viden ud i alle processer og til alle medarbejdere. Kernen er viden – det at kunne skabe en strøm eller med et moderne udtryk et "flow" af viden. Kravet til alle medarbejdere i dagens vidensamfund er bidrag til opsamling af erfaringer, ideer, deling af viden mm.

Information bliver gratis

Vidensamfundet ændrer på forholdet mellem information og viden: Information bliver mere og mere tilgængelig og efterhånden gratis, sagde Larry Prusak på et møde hos VidenDanmark den 23.5.2008. Det, vi skal leve af fremover, er ikke information – men viden. Viden bliver tilsvarende dyrere. Virksomheders evne til at udvikle og raffinere viden bliver en nøglekompetence.

Andre har suppleret med historier om, hvordan man for få år siden kunne tjene penge på at sælge information til virksomheder (f.eks. juridisk information) – i dag er denne information efterhånden alment tilgængelig, og der må i stedet sættes på en værdiforøgelse af informationen: Noget i retning af viden – eller kompetence.

Fri adgang til information ændrer job og institutioner

Ændringerne i adgangen til information får betydning for alle vigtige jobfunktioner i vores samfund. Skolelærerne kæmper med at skulle fungere i en verden, hvor eleverne er hurtigere til at hente information, end lærerne selv er. Lærerne tilsvarende – med patienter, som netop for deres sygdom har samlet og bearbejdet store mængder af information. Virksomhederne kæmper med, at alle medarbejdere efterhånden kan få adgang til information, som før var forbeholdt virksomhedens særligt betroede medarbejdere. Tilsvarende er det interessant at se, hvordan bibliotekarerne, som før havde næsten monopol på formidling af information, kæmper for at finde deres nye plads i en situation, hvor vi alle kan lagre og søge information.

Også de traditionelle skel mellem vigtige institutioner i samfundet ændres. I industrisamfundet var der relativt skarpe skel mellem 1) forsknings- og udviklingsinstitutioner, hvor ny viden kommer til og gøres anvendelig, 2) videnformidlingsinstitutioner såsom universiteter, skoler og biblioteker, samt 3) organisationer, der primært tager sig af anvendelse af viden (virksomheder). I vidensamfundet nedbrydes skellet mellem disse tre typer af institutioner – med krav om samarbejde – men også med en opblødning i, hvem der skal gøre hvad.

Bibliotekarerne har vigtige kompetencer

Jeg tror, vi hurtigt kan blive enige om, at bibliotekets dage er talte – som central for informationslagring og -søgning (måske ikke som kulturelt samlingspunkt). Selv om servicen på biblioteket oftest er gratis – vælger de fleste af os selv at finde den information, vi har brug for. Den er oftest lige for hånden – på internettet, selv om vi også godt ved, at det nok kun er den næstbedste løsning.

Information bliver mere og mere tilgængelig og efterhånden gratis, sagde Larry Prusak på et møde hos VidenDanmark den 23.5.2008. Det, vi skal leve af fremover, er ikke information – men viden. Viden bliver tilsvarende dyrere. Virksomheders evne til at udvikle og raffinere viden bliver en nøglekompetence.

Ændringerne i adgangen til information får betydning for alle vigtige jobfunktioner i vores samfund. Skolelærerne kæmper med at skulle fungere i en verden, hvor eleverne er hurtigere til at hente information, end lærerne selv er.

I denne proces ændrer bibliotekernes og bibliotekarernes rolle sig. Bibliotekarer kan jo noget af det, som vi alle skal blive meget bedre til i vidensamfundet – nemlig at omdanne information til viden. Når vi søger i den alt for rigelige information, som pushes ud i vores indbakke på mailen, eller via google på internettet, er det en udfordring i sig selv at prioritere, vælge og vælge fra, at skelne skidt fra kanel, at kombinere måske uforenelige begreber eller synsvinkler mm. Denne informationskompetence bliver en nøglekompetence i fremtidens videnssamfund. Den skal vi alle beherske for at kunne være med.

Ligesom bibliotekarerne har de såkaldte akademikere også relevante kompetencer i denne sammenhæng. Når man får en længere eller lang videregående uddannelse, får man også tilført noget som kunne kaldes informations- eller videnkompetence. Det sker, når man lærer om videnskabsteori, metode, kildekritik og meget mere. Nok lyder det lidt højtpandet – men grundlæggende handler det om at omdanne information til viden, og det bliver i stigende grad relevant i de fleste jobfunktioner.

Det starter jo – som alt andet – i vores grundskole. Informationskompetencerne skal ind i skolerne – ind i undervisningen. De klassiske undervisningskompetencer, som skolelærerne har haft en slags monopol på, må udvides og suppleres med informationskompetencer. En stor del af den moderne undervisning vil (udover basal færdighedstræning) jo foregå ved, at eleverne får stillet en opgave, at de herefter med vejledning søger information og efterfølgende vurderes på, om informationen er omdannet til viden (med den rette relevans, kvalitet osv.).

I denne proces forekommer bibliotekarernes kompetencer både anvendelige og nødvendige.

Og for os alle betyder det et skift fra informationservice til informationskompetence.

ET SEMINAR I ODENSE DEN 22.4.2009

*VidenDanmark i samarbejde med
DEFF programområdet Nye Institutioner.*

**Fokus på informationskompetence,
som nødvendig kompetence for alle i
vidensamfundet.**

**LÆS MERE OM DETTE SEMINAR PÅ:
WWW.VIDENDANMARK.DK**

I denne proces ændrer bibliotekernes og bibliotekarernes rolle sig. Bibliotekarer kan jo noget af det, som vi alle skal blive meget bedre til i vidensamfundet – nemlig at omdanne information til viden.

Har bibliotekssektoren behov for en uddannelse mere? Ja, hvorfor ikke?

EN REPLIK TIL ELI GREVE

Af Per Hasle og Jack Andersen

Eli Greve byder i sidste nummer af DF Revy den nye uddannelse i Bibliotekskundskab og Videnskommunikation ved Syddansk Universitet velkommen. Det gør Danmarks Biblioteksskole (DB) også. Men vi byder den nok ikke velkommen på samme præmisser som Eli Greve.

Per Hasle
Rektor
Danmarks Biblioteksskole
pha@db.dk

Jack Andersen
Uddannelseschef/prorektor
Danmarks Biblioteksskole
jan@db.dk

På Danmarks Biblioteksskole læser man en kulturministeriel universitetsuddannelse

Synspunktet, som Eli Greve forfægter, er nemlig, at hele bibliotekssektoren mangler kvalificeret arbejdskraft, og at DB ikke i tilstrækkeligt omfang kan levere den bl.a. på grund af DB's "manglende viden om og fokus på forskningsbiblioteker". Dette synspunkt vil vi gerne kommentere.

Vi er helt enige med Eli Greve i, at på en universitetsuddannelse LÆSER man et fag, og målet er at blive uddannet i faget. Jobvalg, jobtitel og karriere er sekundært i forhold til dette. Dette kan ikke forstås anderledes end, at universitetsuddannelser ikke skal være vareleverandører til specifikke sektorer. Dette er ikke desto mindre, hvad Eli Greve lige præcis forlanger af DB, når hun siger, at DB ikke matcher kompetencekravene fra forsknings- og uddannelsesbibliotekerne.

Vi producerer ikke varer til én bestemt sektor

Vi vil gerne understrege, at uddannelserne på DB er kulturministerielle universitetsuddannelser på lige fod med universiteter under Videnskabsministeriet. Derfor opfatter vi heller ikke vores studie som et, der direkte producerer varer til én bestemt sektor. Tværtimod. Vores studie er et studie i biblioteks- og informationsvidenskab med en særligt vægt på samspillet mellem viden, medier og formidling/design (jf. vores nyligt reviderede bacheloruddannelse; studieordningen findes på www.db.dk). Denne vægtning har vi valgt af den årsag, at viden kommunikerer igennem langt flere mangeartede medier og medieplatforme end hidtil, hvorfor vores studerende skal have en kulturel, samfundsmæssig og teknologisk funderet

forståelse af de problemfelter, som disse medier og medieplatforme afføder i samfundet. Dette er naturligvis et valg, vi har foretaget i bestræbelserne på at fokusere vores uddannelse og studie. Man kan sige, at vi igennem dette valg også har fortolket, hvad biblioteks- og informationsvidenskab er for en størrelse. Denne fortolkning og dette valg kan man naturligvis være uenig i, og diskussioner i forskningslitteraturen om dette emne peger da også i forskellige retninger. For en videnskab og et forskningsfelt er disse forskellige fortolkninger imidlertid kun et sundt tegn.

Eli Greve skriver yderligere, at rekrutteringen til DB afspejler en studentermasse, der allerede ved studievalg direkte identificerer sig med bibliotekarrollen. Dette er sandt at sige blot en påstand – vi ved ikke, om det rent faktisk forholder sig sådan. Derimod ved vi, at over halvdelen af vore kandidater afsættes til offentlige og private virksomheder uden for bibliotekssektoren.

Danmarks Biblioteksskole holder af forskningsbiblioteker

Eli Greves referat af Birger Hjørlands præsentation på DF's vinterinternat er heller ikke helt korrekt. Hjørland gjorde en historisk konstatering af, at biblioteks- og informationsvidenskab opstod som en hybrid mellem henholdsvis biblioteksvidenskab og informationsvidenskab (sidstnævnte med rødder i videnskabelig dokumentation). Disse rødders noget forskellige tilknytning til biblioteksvæsnen gøres til påstanden, at Hjørland "forfægtede synspunktet, at biblioteksvidenskab er folkebiblioteksrelevant, mens informationsvidenskab er forskning" og at "Det er sådan, skolen har valgt at definere disciplinerne

og deraf det enøjede fokus." Men slutningen fra præmisserne til Eli Greves konklusion er soleklart ugyldig, og modsiges yderligere af, at Hjørland i samme oplæg netop præsenterede eksempler på forskningsemner og ph.d.-forskning, som i det mindste efter DB's opfattelse, er forskningsbiblioteksrelevante.

Eli Greves indlæg er præget af, hvad vi opfatter som en underspilning af DB's forskning. Som allerede bemærket har DB fuldt universitær status og dertil en internationalt anerkendt forskningsprofil inden for biblioteks- og informationsvidenskab, som ingen anden dansk forskningsinstitution har tilsvarende. Med mere specifikt henblik på forskningsbibliotekerne kan det nævnes, at der på DB er stigende fokus på forskningsevaluering, bibliometri, og andre emner, der er centrale for forskningsbibliotekerne.

Under alle omstændigheder ville det være ukorrekt at antage, at det nuværende – og som vel bekendt ret nye – rektorat skulle være tonedøvt i forhold til forskningsbibliotekerne. Noget af det første den nye rektor har gjort efter sin tiltrædelse er at genoptage og intensivere relationerne til bibliotekssektoren, ikke ud fra en snæver professionsopfattelse af vore uddannelser, men ud fra det vitterlige behov for et fagligt samarbejde, der består og fortsat vil bestå mellem DB og biblioteksverdenen. Vi kan her glæde os over, at Eli Greve som noget positivt noterer sig DB's workshops om og for forskningsbiblioteker. Og vi glæder os til at fortsætte drøftelsen med jer om sektorens behov for forskning og uddannelse – for det ligger os på sinde.

Åbent 24 timer i bordeaux og grå toner

Af Christian U. Lauersen

Egentlig skulle turen til London alene være helliget fodbold, pubs og pints, men når man nu er himmelstormende forelsket i biblioteket, ville det selvsagt være en skam ikke at ære Londons forskningsbibliotekssektor et besøg og høre, hvordan det stod til. Det viste sig at være en fornuftig og inspirerende ide. Jeg havde på forhånd lavet lidt research hjemmefra for at se, hvad der rørte sig. Da jeg havde besøgt British Library relativt kort tid forinden, blev det fravalgt, selvom det jo på alle måder altid er et besøg værdigt. Valget faldt i stedet på University of Westminster, Marylebone Campus Library.

Christian U. Lauersen
Cand.scient.bibl, trainee
Det Kongelige Bibliotek
cula@kb.dk

I alt har University of Westminster 4 campusbiblioteker fordelt over det centrale London. Marylebone er fagbibliotek for business og arkitektur, er placeret på Regent Street med Sherlock Holmes Baker Street lige om hjørnet og strækker sig over 3 etager. Jeg bliver modtaget af biblioteksleder Ann Sainsbury, der med glæde har indvilliget i en snak om bibliotekets services og udvikling.

Marylebone har 15 ansatte, ca. 500.000 bind på hylden og bruger i omegnen af 1 million pund om året på elektroniske ressourcer. Biblioteket er finansieret direkte af universitetet, der igen er finansieret af staten efter en fordelingsnøgle, der justeres efter hvor mange studerende de optager fra år til år. På Marylebone campus er der indskrevet omkring 6000 studerende og på Westminster samlet i omegnen af 21.000.

De fysiske rammer på Marylebone Campus Library lader noget tilbage at ønske; lavt til loftet, få og små vinduer, afpillede vægge samt et yderst slidt gulvtæppe i bordeaux og grå toner, som leder tankerne i retning af et østeuropæisk fodboldhotel snarere end et moderne forskningsbibliotek. Men som Ann påpeger, er det ikke just nemt at finde tre nye etager midt i London, ligesom udskiftningen af et gulvtæppe ikke lige er noget, man får bevilliget ekstra midler til. Til gengæld er biblioteket fuldt opdateret hvad angår publikums-pc'er, kopimaskiner og andet

hardware og det slidte udtryk til trods summer her af liv denne fredag formiddag, hvor der er pænt fyldt med studerende og luften emmer af lige dele faglig diskussion, small talk om den forestående weekend og dyb koncentration over studierne.

Døgnåbent og adfærdsregulerende sanktioner

En ting ved Marylebone, der ved første øjekast skiller sig ud, er åbningstiderne. Ann fortæller, at de som det første forskningsbibliotek i Storbritannien gik døgnåbent alle ugens dage for knap 3 år siden. I første omgang sat i scene som et pilotprojekt, men efter ubetinget succes fra start blev ordningen hurtigt permanent. Der er naturligvis ikke døgnåbent hele året, man følger universitetets rytme, således at man kører 24/7 i årets to semestre og under eksamen. Der er biblioteks-fagligt personale fra kl. 9 til kl. 20.45 og herefter er det to sikkerhedsfolk fra et hyret vagtselskab, der holder biblioteket åbent. De studerende lukker sig ind via deres ID-kort og da studerende i London ikke adskiller sig nævneværdigt i forhold til danske, hvad angår omgangen med deadlines på studieopgaver, er der op mod afleveringsdatoerne stuvende fuldt det meste af natten. Udover Marylebone er også campusbiblioteket ved Harrow døgnåbent og det er generelt en trend, der

vinder mere og mere frem i London. Herhjemme har vi indtil videre kun CBS Biblioteks bog- og personaleløse filial i Porcelænsbåden, der tilbyder 24/7-åbent for CBS-studerende.

En anden ting, der skiller Marylebone ud, i hvert fald fra de danske forskningsbiblioteker, er deres sanktioner i relation til for sent afleveret materiale. I modsætning til herhjemme gør man sig ikke fortjent til at betale et gebyr, når man afleverer sine materialer for sent – på Marylebone får du karantæne fra bibliotekets udlånsservice svarende til det antal dage du har afleveret for sent. Dvs. hvis jeg afleverer en bog 5 dage for sent, må jeg ikke låne, forny eller reservere andre materialer de næste 5 dage. De studerende må dog gerne benytte sig af bibliotekets andre faciliteter under karantænen, men stadig en noget radikal sanktionspolitik, vil jeg umiddelbart mene. Ann forklarer det med følgende: for det første er det altafgørende for alle parter, at materialerne bliver afleveret til tiden – ligesom herhjemme er der som oftest folk i reservationskø, som inden for en tidsafgrænset periode er afhængige af, at deres medstuderende afleverer til tiden. For det andet virker det! Ikke at kunne låne og reservere i x-antal dage er så fatal en konsekvens for brugerne, at alt stort set bliver afleveret til tiden.

Marylebone er ikke bare et bibliotek, du vader ind i fra gaden. Bibliotekets faciliteter er i aller-

I modsætning til herhjemme gør man sig ikke fortjent til at betale et gebyr, når man afleverer sine materialer for sent – på Marylebone får du karantæne fra bibliotekets udlånsservice svarende til det antal dage du har afleveret for sent.

De studerende får udstedt et ID-kort, som både fungerer som studiekort, adgangskort, lånerkort og betalingskort til print og kopier, mad og drikke. Et system som de studerende ved f.eks. Københavns Universitet sikkert vil se sig misundelige på...

højeste grad målrettet de studerende og ansatte ved universitet og ved indgangen til campus bliver jeg mødt af både vagt og skydedøre, der kun kan åbnes vha. af gyldigt ID-kort. De studerende bliver født som registrerede brugere, så snart de bliver indskrevet på universitetet. De får udstedt et ID-kort, som både fungerer som studiekort, adgangskort, lånerkort og betalingskort til print og kopier, mad og drikke. Et system som de studerende ved f.eks. Københavns Universitet sikkert vil se sig misundelige på, idet man her er i besiddelse af et studiekort til identifikation, et sygesikringsbevis som lånerkort samt et KB-kort til køb af print, kopi, mad og drikke. Som noget nyt for Westminster studerende er det nu også muligt at fylde penge på deres kort off campus fra en hvilken som helst pc med netadgang.

De menneskelige ressourcer og markedsføring

Da jeg spørger Ann, hvilke kompetencer man typisk kigger efter, når der skal rekrutteres nye medarbejdere svarer hun prompte "customer care". Bibliotekets legitimering afhænger i allerhøjeste grad af de studerende; deres velbefindende og behov betyder derfor alverden for Ann og hendes medarbejdere. Det lyder simpelt og ligetil og det er muligvis også en af grundene til, at man sjældent taler eksplicit om personalets omgang med brugerne herhjemme. På Marylebone er det selvfølgelig i orden at have en off dag, det kan vi alle have fra tid til anden, men så er der en stor sandsynlighed for, at du bliver flyttet back office. Et surt og afvisende ansigt ved skranken eller referencebordet går ikke. På trods af den øgede fokus på markedsføring af biblioteket kan man ikke komme uden om, at et smilende og hjælpsomt front desk personale er omtrent den bedste ambassadør, du kan få for dit bibliotek. Herudover lægges der relativ stor vægt på it-færdigheder, når der rekrutteres. Og her tænkes der ikke på, at ansøgerne skal have en overbygning fra IT-Universitetet og være eksperter i algoritme- og datastrukturer. Det, der tænkes på, er basale IT-færdigheder af relevans for bibliotekets brugere, hvilket vil sige et indgående kendskab til de redskaber, de studerende typisk benytter i forbindelse med deres studier. Det kunne f.eks. være alt godt fra Office-pakken; Word, Excel og Power Point og herudover værktøjer som End-Note, RefManager og Zotero.

Organiseret og målrettet branding af biblioteket og dets ressourcer er et element, der for alvor har vundet indpas de sidste par år. Således har Marylebone sat midler af på personalekontoen til ansættelse af en kommunikationsmedarbejder, der skal tage sig af bibliotekets interne og eksterne kommunikation og udtryk. Dette har bl.a. resulteret i WISE (Westminster Information Services Explained), som er en samlet og udførlig guidepakke til bibliotekets brugere. Her står alt, hvad der er værd at vide om biblioteket og dets services, og informationerne er enten pakket ind i en lille appetitlig folder, som man kan tage med sig, eller ligger tilgængelige på hjemmesiden. WISE gennemsyrrer det fysiske og virtuelle rum og får bibliotekets servicetilbud til at fremstå spiselige og professionelle for de besøgende. Herudover bryster Marylebone sig af at være et særdeles miljøvenligt bibliotek. Da Ann viser mig afhentningshylderne for reservede materialer, bider jeg mærke i, at alle sedlerne med lånernavne er små afrevne lapper af papir, hvorpå en bibliotekar sirligt har noteret lånerens navn og nummer. Da jeg spørger, om deres printer er i stykker, svarer Ann, at det en fuld bevidst handling til gavn for miljøet og bibliotekets profil – ét A4-ark bliver til ca. 10 reservationssedler. På de fleste danske biblioteker vil jeg skyde på, at ét A4-ark bliver til én reservationsseddel. Hvis et bibliotek på et år kører i omegnen af 100.000 bestillinger printet på 100.000 A4-ark, vil man altså med Marylebones metode spare 90.000 A4-ark på årsbasis og gøre både sit budget og miljøet en tjeneste. "Det grønne bibliotek" var måske en profil, en del danske forskningsbiblioteker burde tage og dyrke noget mere.

Online tutorials og The Library Space

På webben markerer Marylebone sig bl.a. ved at tilbyde en lang række online tutorials og selvhjælpsguides¹ i f.eks. informationssøgning, begrebsudvikling og -hierarkier og kvalitetsvurdering af faglige hjemmesider. Herudover tilbyder biblioteket en "library jargon dictionary"², der alfabetisk lister de mest benyttede termer i relation til biblioteket. Ann beretter, at baggrunden for udarbejdelsen af biblioteksordbogen bunder i den erkendelse, at brugerne ikke nødvendigvis forstår, hvad personalet snakker

om, når de henviser til biblioteksvante begreber som Aleph, Dewey og OPAC. Biblioteksordbogens tilstedeværelse minder på den ene side de biblioteksansatte om, at ikke alle taler samme sprog som dem, og samtidig er den en stor hjælp for de studerende, når de ikke lige kan huske, hvad indlån eller opstillingssignatur betyder. Udover bibliotekets online tutorials tilbydes der naturligvis almindelige kurser i biblioteksbrug, hvoraf enkelte, i samarbejde med universitetets undervisere, er nået frem til de studerendes skema, så de nu er obligatoriske semesterfag. På intrawebben lægger biblioteket et stykke arbejde i den såkaldte Blackboard. The Blackboard er en slags elektronisk opslagstavle for de studerende, hvor de bl.a. kan se oversigter over fag, semesterlitteratur osv. Bibliotekets opgave er bl.a. at høste alle universitetets eksamensopgaver, lægge dem op i fuldtæst og udarbejde elektroniske kompendier til hvert fag indeholdende links til fuldtæst artikler og e-bøger.

Da jeg spørger Ann, hvad hun tror, bliver den store udfordring for bibliotekerne i de kommende år, svarer hun: 'the library space' – det fysiske biblioteksrum. Som i Danmark er forskningsbiblioteket gået fra at være et bogbibliotek til i langt højere grad at være et studiebibliotek, hvor de studerende kommer og arbejder. Udfordringer for bibliotekerne i den sammenhæng bliver, ifølge Ann, at imødekomme de forskellige krav, brugerne stiller til det fysiske rum i relation til deres studier: der skal både være stillelæsesal og grupperum; der skal være rum til afslapning med kaffe og aviser og der skal være plads til seriøs fordybelse; der skal være plads til individuel vejledning og lokaler til biblioteksundervisning (på Marylebone bliver den pt. klaret med et par afskærmningsplader i et hjørne) og der skal være grønne planter og kunst på væggene, så de studerende kan blive inspireret og føle sig godt tilpas. Og selvom biblioteksledere står i kø for at skrive nekrologer over bogen, skal der også være plads til den lidt endnu – om ikke andet så fordi de studerende synes, det giver biblioteksrummet et hyggeligt præg.

Og således beriget og inspireret og med endnu en biblioteks-mulepose til samlingen, kunne jeg vinke farvel til Ann og Marylebone Campus Library med ønsket om en lys fremtid og et nye gulvtæppe.

¹ www.wmin.ac.uk/page-3510

² www.wmin.ac.uk/page-7884

Vinkler på digitalisering – oplevet af en begynder

INDTRYK FRA TEMADAGEN VINKLER PÅ DIGITALISERING – METADATA, REGISTRERING, FORMIDLING OG ADGANG

Af Tonny Skovgård Jensen

Jeg er havnet på en fremmedartet planet. Jeg forstår kun brudstykker af deres sprog. Jeg er i Middelfart. Jeg er på vej til en temadag arrangeret af Forum for registrering: Vinkler på Digitalisering – metadata, registrering, formidling og adgang.

Tonny Skovgård Jensen
Chefkonsulent
Statsbiblioteket
tsj@statsbiblioteket.dk

Det er biblioteksverdenen jeg er havnet i, og det er kun et par måneder siden jeg startede som nyansat konsulent på Statsbiblioteket, med forretningsudvikling som arbejdsområde. Én ting har jeg allerede fundet ud af: Digitalisering er et centralt tema i bibliotekssektoren. Jeg er taget til temadag i Middelfart for at blive klogere på spørgsmålet: Hvad betyder digitalisering for folk i biblioteksverdenen? Mens jeg går ind ad døren til det smukke nybyggede bibliotek, med førsteklasses beliggenhed ned til Lillebælt, ved jeg endnu ikke, at svaret vil føre mig omkring både Indoreg2, multinationale virksomheder, Rubenvalser og andre eksotiske fænomener.

Programmet er bredt anlagt, hvilket passer helt perfekt til mit formål. Inde i foredragssalen, med udsigt ud over vandet, og udsigt til Lillebæltsbroen, står Erik Thorlund Jepsen fra Styrelsen for Bibliotek og Medier klar til at holde dagens første oplæg: Nationalbibliografi og netområdet. Oplægsholderen erklærer, at hans oplæg bestemt ikke bliver noget af det mest spændende på denne dag, og går i gang med at gennemgå definitioner på nationalbibliografi og viser statistikker for de enkelte materialekategorier. Øjenlågene bliver tunge. Hvad er det den måge laver derude? Hvor er digitaliseringen, tænker jeg. Pludselig kan jeg se, hvor han er på vej hen: Dokumenter på nettet kan også være kulturarv og formidlingsberettigede, og dermed noget, der skal registreres i nationalbibliografien. Men hvor skal man begynde, hvad er kriterierne? Det er jo hamrende vigtigt – og hamrende svært kan jeg forstå.

Erik Thorlund Jepsen opruller et sandt drama med udvalg, stridende fraktioner, rapporter og rigtig mange ubesvarede spørgsmål om definitioner, formål og metoder. Et af skismaerne syntes at stå mellem hensynet til det kulturarvsbevarende på den ene side, og formidlingshensynet på den anden. Oplægsholderen forsøger at anspore til en debat, men debatten bliver ikke rigtig foldet ud, og jeg forstår ikke skismaet. Er de to hinandens modsætninger? Jeg kan dog godt forstå den svimlende udfordring i at få netdokumenterne til at passe ind i bibliotekets verdensbillede.

Hvad nu hvis Googles kriterier for relevans gør at (vor tids) Søren Kierkegaard havner på side 7913 og aldrig bliver fundet? Eller hvad nu hvis den bibliotekar, der skal selektere i det store netoceanocean, ikke bryder sig om (vor tids) Søren Kierkegaard, og fravælger at registrere hans hjemmeside? Jeg begynder at ane konturerne af en spændende og vigtig diskussion – det bliver sikkert temaet for den næste temadag!

Der er lidt mere ro over indlægget fra Helle Vinbæk Stenholt, ASB Bibliotek; det handler om registrering af publicerede forskningsresultater i systemet Pure. Her bliver digitaliseringstemaet fortolket som brug af digitale redskaber til registrering af forskeres og studerendes produktion af videnskabelige artikler, som middel til at kvantificere og måle forskningsinstitutionernes performance – et tema, som er kontroversielt og omgærdet af stærke meninger. Men her er det ikke selve digitaliseringen, der er kontroversiel og problemfyldt, men hvad man efterfølgende bruger resultaterne til.

Så snart Erland Kolding Nielsen, leder af det Kongelige Bibliotek, træder frem på scenen, er der lagt op til ballade igen. Med retorisk behændighed starter han med at erklære, at den danske kulturarv aldrig vil blive digitaliseret. Man kan næsten mærke skuffelsen i salen; en kulturarvens finanskriser truer. Der er simpelthen ikke politisk vilje til at investere i det, mener han, men tilføjer dog straks, at der måske alligevel, måske endda i løbet af hans oplæg, kan vise sig nogle muligheder. Nu er vi alle sammen rigtig forventningsfulde!

Han opremser noget af det, som rundt omkring på forskellige kulturinstitutioner allerede er blevet digitaliseret, og får fortalt om Det Kongelige Biblioteks nyeste initiativ, Kulturperler, som er en hjemmeside, der giver et overblik over eksisterende samlinger af digitaliseret materiale Danmark. Den mulige vej til digitalisering viser sig at være et planlagt samarbejde med de internationale virksomheder ProQuest og Gale. Erland Kolding Nielsen fortæller, at han er tæt på at indgå kontrakt med de to firmaer om digitalisering af hver sin portion af de ældste bøger på Det Kongelige Bib-

Dokumenter på nettet kan også være kulturarv og formidlingsberettigede, og dermed noget der skal registreres i nationalbibliografien.

Hvad nu hvis den bibliotekar der skal selektere i det store netocean ikke bryder sig om (vor tids) Søren Kierkegaard, og fravælger at registrere hans hjemmeside?

liotek. Firmaerne sørger for digitaliseringen – på biblioteket. Det Kongelige Bibliotek får rettighederne til at gøre de digitaliserede værker tilgængelige i Danmark, mens firmaerne får retten til at gøre værkerne tilgængelige andre steder i verden i 10 år, hvorefter de kan stilles frit til rådighed for alle. Hov, hov! Er han nu i gang med at forære kulturarven til multinationale kapitalister? Det blev ikke sagt helt så direkte, men ideerne skabte alligevel noget debat i salen. For mig virker det indlysende – en ren win-win situation. Hvis valget står mellem slet ikke at digitalisere og denne model, kan man så være i tvivl? Rigtig debat nåede vi desværre ikke, for der var frokost. Den var heldigvis ikke digitaliseret.

Efter frokosten er Elsebeth Kirring fra Statsbiblioteket klar til at føre det digitale tema videre. Hun fortæller med entusiasme om de praktiske erfaringer med digitalisering af den audiovisuelle kulturarv på Statsbiblioteket. Under mottoet "Go digital but keep the analogue original" fører hun os sikkert ind i en verden med lyd på Rubenvalser og trådroller – og vi får endda lov til at se et par medbragte eksempler. Vi ser billeder af lige så eksotiske apparater – både de gamle versioner, og de nye apparater som kan afspille de gamle valser i bedre kvalitet, og mere skånsomt. Fra det store perspektiv med at få indfanget nu- og fremtidens kulturarv på nettet og strategierne til at få digitaliseret de store mængder af kulturarvsmateriale fra fortiden, får Elsebeth Kirring gjort digitaliseringsprojektet til noget meget konkret og håndgribeligt, med billeder af maskiner, valg af komprimeringsformater og metadata standarder.

Dagens sidste taler er Tobias Golodnoff fra DR. Han fortæller om erfaringerne med det store digitaliseringsprojekt hos DR. DR digitaliserer for at bevare de udsendelser, som ligger på bånd, og derfor er truet af forfald – men et ligeså vigtigt mål med digitaliseringen er formidlingen. DR's mantra er at "Brug er lig værdi". Det giver god mening, selv for en nybegynder. Når kulturarvsinstitutionerne digitaliserer deres værker, kan de formidles på helt nye måder på internettet. Det Kongelige Bibliotek, Statens Museum for Kunst, DR's enorme arkiver, og alle de andre kulturinstitutioner, kan pludselig være lige ved hånden, også i Thyborøn og Tappernøje.

Tobias Golodnoff åbner perspektivet endnu mere: Tænk hvad det kan føre til, hvis vi også udnytter de enorme energier, der ligger i web 2.0 tanker om brugerinvolvering, brugerskabte data, interaktion og sociale fora! Bonanza på DR er et eksempel på en tjeneste, som er blevet enormt populær på kort tid, og på www.danskkulturarv.dk er DR i gang med at udforske mulighederne for at formidle den digitaliserede kulturarv, i samarbejde med en række andre kulturinstitutioner. Det er opløftende at tænke på, at digitalisering ikke kun er noget vi gør for vores egen skyld – der er mennesker derude, som brænder efter at være med.

Pludselig er dagen gået, og efter en rundvisning i biblioteket, trasker jeg tilbage til toget, fyldt med nye indtryk og tanker. Mens jeg sætter mig til rette i toget, tænker jeg, at det er en fantastisk verden jeg er havnet i med mange spændende udfordringer at tage fat på! Jeg tønder min bærbare og begynder at skrive: "Jeg er havnet ...".

Reach Out! – og brug brugerne

Af Jakob Nedergaard Mortensen

Kulturministeriet udgav i efteråret 2008 inspirationskataloget "Reach out! Inspiration til brugerinddragelse og innovation i kulturens verden". Kataloget på over 100 sider rummer 29 konkrete eksempler på, hvordan kulturinstitutioner og kunstnere har arbejdet med at inddrage brugere på nye måder. Bibliotekerne er også med.

Jakob Nedergaard Mortensen
Konsulent
DEFF-Sekretariatet
jnm@bibliotekogmedier.dk

Alle kulturinstitutioner er i dag meget optaget af at tiltrække nye brugergrupper, særligt børn og unge. Dette gælder også for Kulturministeriet. Samtidig skaber oplevelsesøkonomien nye udfordringer for kulturinstitutionerne. Hvordan appellerer kulturlivet til det brede publikum? Hvordan skaber vi oplevelser, som publikum vil betale for? Et svar kunne være, at det professionelle kulturliv må tage samspillet og dialogen med brugerne alvorligt.

Hvorfor inddrage brugerne?

Som bekendt, står de fleste kulturinstitutioner over for den udfordring, at de skal fastholde deres kernebrugere. Samtidig skal de kunne forny sig og være opsøgende i forhold til dem, der ikke anvender kulturtilbuddene. Kodeordene kan her være inddragelse og medbestemmelse. Koncertgængere, teater- og biografpublikum, museums-gæster samt biblioteksbrugere er i dag ikke længere kun passive modtagere. De er i stigende grad selv aktive og medproducerende. Brugere kan inddrages i udviklingen af kulturens produkter – ikke mindst for at kvalitetssikre dem.

Det er altså et krav fra mange af fremtidens brugere, at de kan være deltagende og medskabende i processen. I en bibliotekskontekst kan man sige, at man i stadig højere grad bevæger sig væk fra det passive "låner"-begreb i retning mod det mere aktive og involverende "bruger"-begreb.

At det er væsentligt at involvere brugerne i innovationsprocessen og i udviklingen af kulturtilbud, er en pointe, Kulturministeriet har taget til efterretning. Inspirationskataloget understreger med sine 29 cases, at et bredt udsnit af kulturlivet faktisk arbejder med brugerdreven innovation og -inddragelse. Så forskellige kulturgrene som musik, teater, billedkunst, litteratur, film, medier, museer, idræt, arkitektur, design og ikke mindst tre bibliotekseksempler indgår i kataloget. Derfor

er kataloget også tænkt som bred inspiration til hele kulturlivet. Med baggrund i erfaringer fra andre kulturinstitutioner kan det inspirere til helt nye arbejdsformer og -metoder inden for egen kultur – her tænkes ikke mindst på såvel forsknings- som folkebiblioteker.

Baggrunden for Reach Out! projektet

Et af formålene med inspirationskataloget har været at vise, hvordan umiddelbart forskellige kulturinstitutioner og -aktører har opsøgt nye brugere og skabt nye former for oplevelser for disse. Dette, ved at inddrage og/eller indsamle viden om brugerne. Således sætter kataloget fokus på såvel muligheder som begrænsninger for brugerinddragelse og brugerdreven innovation i kulturens verden. Sagt på en anden måde: brugerdreven udvikling er godt, men ikke nødvendigvis løsningen på alle livets udfordringer.

Den tværgående projektgruppe, som står bag idékataloget, var sammensat af repræsentanter fra Kulturministeriet samt fra Kulturarvsstyrelsen, Kunststyrelsen og fra Styrelsen for Bibliotek og Medier – med undertegnede som repræsentant for sidstnævnte. På den måde har man forsøgt at sikre sig så aktuelle og vedkommende best case scenarier, som muligt, fra de forskellige kulturelle "verdener".

Nye medier – nye muligheder

Udviklingen af de digitale medier har også givet en ny palet for kulturinstitutionerne at udfolde sig på og har ændret relationen til brugerne. Meget af kontakten med brugerne foregår jo nu over nettet. Det ses fx ved online billetsalg, køb af bøger og musik, rock koncerter i Second Life samt ved boglån og informationssøgning.

Samtidig med den teknologiske udvikling og den mere aktive bruger, er kunstnerne som sådan samt udviklere på biblioteksområdet også

begyndt at arbejde tværmedielt og i langt mere åbne processer. Det giver disse aktører helt nye muligheder for at benytte og facilitere interaktionen med brugerne i en kunstnerisk eller faglig udviklingsproces. Det afspejles også i de tre udvalgte bibliotekscases i inspirationskataloget:

- "Brugernes Bibliotek", Roskilde Bibliotekerne m.fl.
- "Det hybride bibliotek", Statsbiblioteket
- "Udvikling af fremtidens bibliotek – sammen med brugerne", Hovedbiblioteket i Århus.

Lyt, lær og involver

Mange biblioteker er allerede i front, når det gælder brugerinddragelse og indsamling af viden om brugerne. Men endnu flere har stadig brug for at vide mere om de uopdagede muligheder. En nem og umiddelbart gratis løsning er at blive inspireret af andres succeser. Kataloget er et forsøg på at levere den inspiration.

Eksemplerne i kataloget er også tænkt som inspiration til at stille nye typer af spørgsmål til brugerne – og til at nytænke måder at spørge på. Og det uanset om målsætningen er at tiltrække nye brugergrupper, udvikle kvaliteten af sit kulturfaglige produkt (udvikling af bibliotekskonceptet fx), eller om det er med henblik på at udnytte det oplevelsesøkonomiske potentiale.

Den næste store udfordring for kunstnere såvel som professionelle fagfolk er så, at brugerne på en anden måde end tidligere er kommet tæt på og har indflydelse på beslutningerne. Tidligere var dette eksklusivt forbeholdt kunstnere og fagfolk. Kan vi komme på forkant med udviklingen og tænke innovativt, kan kulturtilbuddene både bevares, gøres relevante og tiltrække nye brugergrupper. Dette gælder også for bibliotekerne. Inspirationskataloget kan læses på Kulturministeriets hjemmeside: www.kum.dk/graphics/kum/Netpub/Reach%20Out/Reach_Out/index.htm

Katalogberigelse – alene eller fællesskab?

Af Per Mogens Petersen

Per Mogens Petersen
Seniorrådgiver, DBC
PMP@dbc.dk

Der kan vel næppe sættes spørgsmålstegn ved, at danske bibliotekskataloger trænger til en ansigtsløftning, hvor de tørre bibliografiske data suppleres med bl.a. forsider og indholdsfortegnelser?

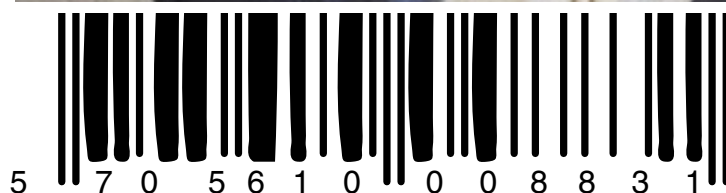
Men hvordan får bibliotekskatalogen tilført metadata og supplerende data? Og hvordan bruger vi / ønsker vi at bruge disse data? Det er et par spørgsmål, som lige nu er aktuelle i relation til de mange overvejelser om nationale databrønde – sat i relief i forbindelse med den nationale forsideservice.

Den klassiske model for metadata er jo import til egen katalog – for derefter at gøre disse metadata søgbare – og bruge dem i præsentationen af biblioteksmaterialet. Importen sker i væsentlig grad via en national service = DanBib.

Men gælder det også de supplerende data? Ja, ifølge planerne for etablering af nationale databrønde. Nej, ifølge interessen for at tegne abonnement på den nationale forsideservice; måske er det bare markedsføringen, der ikke har fungeret – ved bibliotekerne, at den nationale forsideservice også leverer indholdsfortegnelser og supplerende beskrivelser på udenlandsk materiale? Og at servicen også vil komme til at indeholde indholdsfortegnelser og supplerende beskrivelser på dansk materiale?

Dilemmaet er selvfølgelig at det koster penge at abonnere på supplerende data, at hente data hjem til eget system og gøre dem søgbare og visbare. Bibliotekerne kan med lidt detektivarbejde sagtens finde en væsentlig del af det supplerende materiale ude på nettet og præsentere det for brugerne i form af links. Men er det godt nok?

Forudsætningen for at finde en arbejdsmæssig og økonomisk attraktiv model er, at der er mange biblioteker, som slutter op om projektet – og at i hvert fald de store biblioteker viser vejen. Lige nu ser det ud til, at forskningsbibliotekerne ikke er parate til at håndtere supplerende data.

Ny redaktør til DF Revy

Danmarks Forskningsbiblioteksforening (DF) søger snarest en ny ansvarshavende redaktør til foreningens tidsskrift DF Revy.

DF Revy

DF Revy er talerør for Danmarks Forskningsbiblioteksforening og for forskningsbiblioteker i Danmark og Norden - både et trykt tidsskrift og online.

DF Revy udgives af foreningen. Tidsskriftet udkommer 8 gange årligt i et oplag på knap 1100 eksemplarer og er dermed Nordens største på sit område.

Indholdet spænder fra biblioteksfaglige artikler til debat og nyhedsinformation på fag- og forskningsbiblioteksområdet. Endvidere bringer bladet foreningsinformation til medlemmerne, samt informerer om møder, konferencer og kurser af interesse for ansatte i denne type biblioteker.

DF Revy indekseres i Dansk Artikelindeks, som publiceres i DanBib og bibliotek.dk samt i basen Library Literature & Information Science.

Besøg DF Revy online på www.dfrevy.dk

En spændende udfordring

Redaktøren har ansvaret for DF Revys indhold, redaktion og udgivelse i samarbejde med redaktionsgruppen. Redaktøren og Danmarks Forskningsbiblioteksforenings bestyrelse aftaler de nærmere rammer. Der bruges redigeringsværktøj til online redaktion, styring og korrektur.

Der lønnes (honorar) for et timeforbrug på 400 timer på årsbasis. Lønnen kan eventuelt erstattes af frikøb fra redaktørens stilling efter nærmere aftale. Der indgås kontrakt mellem DF og redaktør.

Arbejdet som redaktør kræver evne til at arbejde selvstændig og systematisk. Redaktøren skal være udadvendt, opsøgende, have initiativ, journalistisk og æstetisk flair og et godt kendskab til især forskningsbibliotekssektoren.

Yderligere oplysninger om stillingen kan fås hos :
Danmarks Forskningsbiblioteksforening

Formand Per Steen Hansen
Bibliotekschef, VIA Bibliotekerne
VIA University College
Tlf: 8755 1747
E-mail: ph@viauc.dk

**Ansøgningen mailes til Per Steen Hansen
senest torsdag den 30. april 2009.**

Oplysninger om redaktionsarbejdet kan fås ved henvendelse til bladets nuværende redaktør.

Aftalen er indgået: Danske bibliotekers bestand kommer i WorldCat

Samarbejdet med OCLC er blevet tættere. De danske poster synliggøres verden over, danske brugere bliver ledt over på det danske site, når WorldCat materialet kan skaffes i Danmark, og danske biblioteker får nye omkostningsbesparende muligheder for at administrere deres samlinger.

WorldCat er i de seneste måneder blevet forøget med poster fra Kungl. Biblioteket i Stockholm, Swiss National Library, National Library of Australia, National Library of New Zealand og The National Library of Israel. Et verdenskort, der illustrerer samarbejdet med nationale biblioteker, kan findes på: www.oclc.org/us/en/worldcat/catalog/national/world-map/default.htm

European Digital Library er ved at tage form

Over 6 mill. bøger, dokumenter og anden kulturarv vil blive tilgængelige online i løbet af de kommende 5 år.

Kommissionen har offentliggjort deres planer for finansiering af "digitaliserings centre" for medlemslandene og for et framework til beskyttelse af ophavsretten. De enkelte centre vil kunne bistå med de nødvendige erfaringer og kompetencer for digitaliseringsprocessen m.v.

Brugerne vil kunne søge i bibliotekers, arkivers og museers samlinger gennem en single, flersproget brugergrænseflade, en webportal.

To million bøger, film, fotografier, manuskripter og andre værker ventes at blive tilgængelig gennem European Digital Library inden 2008, stigende til 6 million inden 2010.

Det endelige tal vil i realiteten blive meget højere, eftersom et hvert bibliotek, arkiv og museum i Europa vil kunne forbinde dets digitale samling til de Europæiske Digitale Bibliotek. <http://search.theeuropeanlibrary.org/portal/en>

Nordic Journal of Information Literacy in Higher Education

Første nummer Nordic Journal of Information Literacy (NORIL) er nu på nettet. Det er gratis tilgængeligt (OA) på <http://noril.uib.no>.

Fra bladets hjemmeside fås disse informationer om indhold og visioner:

- Encouraging research-based development of information literacy teaching within the educational programs of universities and higher education colleges
- Establishing a forum for the investigation and discussion of connections between information literacy and general learning processes within subject-specific contexts
- Encouraging to increased collaboration between library and faculty
- Contributing to the development of a body of knowledge on the topic of learning and teaching in the library context
- Disseminating developments within the area of library pedagogy
- Inspiring debate in the field

2009

MAJ 05. - 08.

Hertfordshire, UK

EBSLG Conference 2009www.ebslg.org/public/default_public.htm

MAJ 07. - 08.

Vienna, Østrig

A Library Policy for Europe. EBLIDA

Annual Council Meeting and International Conference.

www.eblida.org/

MAJ 18. - 21.

Atlanta, GA USA

4th International Conference on Open Repositories (OR 2009).<http://or09.library.gatech.edu/>

MAJ 25 - 30.

Dubrovnik og Zadar, Kroatien

Libraries in the Digital Age (LIDA)www.ffos.hr/lida/

MAJ 26. - 29.

Kreta, Grækenland

QQML2009. Qualitative and Quantitative Methods in Libraries. International Conference.www.isast.org/

MAJ 28. - 29.

Hindsgavl, Middelfart

Fjernlånskoneference. Fora for Fjernlån.

Se program på foreningens hjemmeside:

www.dfd.dk

JUNI 08. - 12.

Nymindegab

Biblioteksstøttet læring med strøm på.

NordInfolits Sommerskole 2009.

Program følger.

JUNI 10. - 13

Pittsburg, PA USA

ETD 2009. 12th International symposium on Electronic Theses and Dissertations.www.library.pitt.edu/etd2009/

JUNI 17. - 19.

Geneve, Schweiz

OAI6 workshop on innovations in Scholarly Communication.www.unige.ch/workshop/oai6

JUNI 23. - 24.

Vancouver, BC Canada

2nd International M-libraries conference

<http://m-libraries2009.ubc.ca/>

JUNI/JULI 29.6. - 03.7.

Stockholm, Sverige

EBLIP5. The 5th International Evidence Based Library and Information Practice Conference.<http://blogs.kib.ki.se/eblip5/>

JUNI/JULI 30.6. - 03.7.

Toulouse, Frankrig

38th LIBER Annual General Conference.www.libereurope.eu/node/170

JULI/AUGUST 28.7. - 05.8.

Tilburg, Holland

Digital Libraries à la Carte 2009www.tilburguniversity.nl/ticer/09carte/

AUGUST 18. - 20.

Bologna, Italien

Moving In, Moving Up, and Moving On:

Strategies for Regenerating the Library and Information Profession.

IFLA Satellite Conference.

<http://wordpress.com/tag/professional-associations/>

AUGUST 23. - 27.

Milano, Italien

"Libraries create futures: building on cultural heritage".

75th IFLA General Conference and Council.

www.ifla.org/IV/ifla75

SEPTEMBER 08. - 11.

Trento, Italien

ICSD 2009. The International Conferences on Digital Libraries and the Semantic Web.www.icsd-conference.org/node/4

SEPTEMBER 16. - 17.

Kolding

Årsmøde 2009

Danmarks Forskningsbiblioteksforening

Programmet foreligger i løbet af foråret 2009

www.dfd.dk

SEPTEMBER/ OKTOBER 27.9. - 02.10.

Korfu, Grækenland

ECDL2009. 13th European Conference on Digital Libraries.

www.ecdl2009.eu:80

OKTOBER 15. - 16.

London, UK

Internet Librarian International 2009

www.internet-librarian.com/

OKTOBER 19.

Hannover, Tyskland

Rethinking Resource Sharing in Europe Forum Program følger

OKTOBER 20. - 22.

Hannover, Tyskland

11th ILDS conference. Strategic Alliances and Partnerships in Interlending and Document Supplywww.ilds2009.eu/en/

2010

AUGUST

Brisbane, Australien

Engaging, Embracing, Empowering.

76th IFLA General Conference and Council.

www.ifla.org/IV/ifla76/index.htm

Fra Baglinjen

Hvad er service på forskningsbiblioteket?

Sidste år publicerede Danske Universiteter rapporten "Notat om universitetsbibliotekerne i Danmark". Her beskrives forskellige fælles indsatsområder på tværs af de danske universitetsbiblioteker. De udfordringer arbejdsgruppen identificerer, knytter sig først og fremmest til tilgængelighed og rationalisering af denne gennem fælles licensaftaler etc.

I notatet handler kontakten med brugerne primært om, hvor biblioteket møder den enkelte bruger og ikke så meget om hvordan. Selvfølgelig skal vi være, hvor brugerne er, om det så er på nettet, via mobilen, i undervisningen eller på det fysiske bibliotek. Men uanset gennem hvilken kanal vi møder brugerne, så er det umådelig vigtigt at være opmærksom på, hvordan vi gør det.

På en gang er det så banalt, men samtidig så vigtigt. Service er ikke bare tilgængelighed. Det er afgørende for brugernes oplevelse og benyttelse af bibliotekernes tilbud, at vi har ambitioner for serviceniveauet. Derfor kan service med fordel udgøre et strategisk diskussionspunkt i bibliotekerne, således at begrebet, og hvad der menes hermed, bliver italesat og medarbejdere herved tilegner sig service såvel som øvrige organisatoriske strategier.

At spørge en bibliotekar vil aldrig blive det samme som at smide et søgeord ind i Google, hvor søgealgoritmen på samme måde hver gang regner sig frem til de mest relevante svar. Hvad

enten brugeren er på chatten, i telefonen eller på biblioteket vil svaret fra den anden side altid være præget af den enkeltes personlighed, individuelle kompetencer og opfattelse af, hvad det vil sige at yde en god service overfor brugeren.

Derfor kan brugernes oplevelser af bibliotekernes service let blive meget forskellige. Det handler ikke kun om at få adgang til bøgerne eller e-ressourcerne, det handler i høj grad om den oplevelse, der knytter sig til den adgang og hjælp, man modtager som bruger. Og derfor skal vi som bibliotekarer og informationsspecialister have lyst til at yde en god service.

Forskningsbibliotekerne oplever sandsynligvis alle en faldende mængde af faglige forespørgsler i det fysiske biblioteksrum. Hvis vi har ambitioner om at bevare det fysiske biblioteksrum med den personlige faglige vejledning, så er det altafgørende, at vi kan markedsføre os på vores gode service. Men for at markedsføre skal vi også vide, hvad det er vi kan byde på – og vi skal vide, hvordan vi formidler det bedst muligt, så vi bliver ved med at have brugere, der finder en værdi i de svar, vi giver dem.

Fra Danmarks Biblioteksskoles side kunne man godt fokusere meget mere på uddannelse og kompetenceudvikling indenfor service og formidling. Det er ikke områder, der lægges særlig meget vægt på i uddannelserne, men mere noget man som nyuddannet "finder ud af hen ad vejen", når man sidder bag referencebordet og bliver konfronteret med lånerkontakten.

Det kan undre, for hvad er det, der betyder noget for brugerne? Det er imødekommenhed, venlighed og at føle sig velkommen – om det så er gennem et smil bag skranken eller en smiley på chatten.

Heidi Dahl, cand.scient.bibl og trainee på CBS Bibliotek

Anders Vestergaard, cand.scient.bibl og trainee på DBC as

Christian Lauersen, cand.scient.bibl og trainee på Det Kongelige Bibliotek/Københavns Universitetsbibliotek

Emilie Wieth-Knudsen, cand.scient.bibl og trainee på Københavns Hovedbibliotek